

KUZEY KIBRIS (KKTC) MERKEZİ CEZAEVİ ÜZERİNDE YAPILAN ALAN ÇALIŞMASINDAN ELDE EDİLEN VERİLERİN SUÇLA MÜCADELE BAĞLAMINDA ANALİZİ

ANALYSIS OF THE DATA OBTAINED FROM THE FIELD STUDY
CONDUCTED IN THE CENTRAL PRISON IN THE TURKISH REPUBLIC
OF NORTHERN CYPRUS (TRNC) WITHIN THE CONTEXT OF
FIGHTING CRIME

Fatma KARAKAŞ DOĞAN*

Özet: Bu çalışmada, KKTC Cezaevinde bulunan tutuklu ve hükümlülere yöneltilen sorulardan ve cezaevi kayıtlarının geçmişe dönük olarak incelenmesinden elde edilen veriler, suçla mücadele bağlamında çeşitli kriterlere göre sınıflandırılmak suretiyle analiz edilmektedir. Elde edilen verilerle, suçu engellemede kullanılması mümkün sonuçlara ulaşılmaya ve KKTC'de suç ve suçluluk oranlarının artış göstermesine yol açan nedenlerin, çağdaş kriminolojinin ilkeleri ışığında yorumlanmasına çalışılmaktadır. Suç işlemenin önlenmesi bağlamında, KKTC'nin kendisine özgü koşulları ortaya konulmakta ve suça yol açan ekonomik, politik ve sosyal sorunlara vurgu yapılmaktadır. Suç ve suçluluk oranlarında yaşanan yükselişin nedenleri karşılaştırmalı olarak araştırılmakta, bir yandan önleyici politikalarla bir azalmaya yol açılıp açılmayacağı tartışılırken öte yandan ceza hukukuna, suçun önlenmesinde son çare olarak başvurulması gerektiği irdelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ceza hukuku, kriminoloji, suç, suçun nedenleri, suçla mücadele, yeniden suç işleme, kadın ve çocuk suçluluğu, suçun önlenmesi.

Abstract: In this study the data obtained from the questions directed to the inmates of the TRNC prison and the analysis of the retroactive records in the prison are analyzed within the context of fighting crime. Effort is made to reach results which can be utilized to prevent crime with the data obtained and to interpret the reasons causing the increase of crime and the ratio of criminality in the TRNC within the light of the principles of contemporary criminology. The conditions peculiar to the TRNC are determined within the context of the prevention of crime and the economic, politic, and social

* Yrd. Doç. Dr., Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Usul Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

problems causing crime are underlined. The reasons of the increase in crime and the ratio of criminality are comparatively investigated; on the one hand, whether preventive measures will lead to decrease are discussed and on the other hand it is argued that preventive measures should only be resorted to as a last option in the penal law.

Key Words: Criminal law, criminology, crime, the reason of the crime, fighting crime, repeated criminality, commit crime, woman criminality and child criminality, prevention of the crime.

I. GİRİŞ

Suç, başkasının hakkını ihlal eden ve ceza normu tarafından yasaklanan hukuka aykırı bir eylemdir. Bir eylemin suç sayılarak yasaklanması ve ihlali halinde yaptırım uygulanmasının nedeni bir hakkın korunmasıdır.¹ Ceza hukuku, ceza normuna uyulmasını, onları ihlal edenleri yaptırım ve ceza tehdidi altında bulundurmaya suretiyle sağlamaktadır. Bu bağlamda ceza hukuku daima varolmuş, asli haklara ve esaslı kanunlara aykırılık oluşturan eylemler suç olarak adlandırılmış ve yasaklanmıştır.²

Sosyolojik açıdan suç, kolektif vicdanın ancak belli bir nitelikte ihlali halinde ortaya çıkmaktadır. Kolektif vicdanın her türlü ihlali değil ancak ihlal edilen duygu ve inancın belirli şiddet derecesine varması ve toplumun tamamına rahatsızlık vermesi halinde suç oluşmaktadır. Toplum tarafından hissedilen bu rahatsızlık belirli bir güçte olmalı ki ceza yaptırımını davet edebilsin.³

Suçun yaptırımını olarak ceza, insanlık tarihinin her döneminde var olmuştur. Devlet kavramının var olmadığı dönemlerde ceza hukuku kuralları ve yaptırım uygulanması, suç mağduru veya ailesi yahut kabilesi tarafından izlenmiştir. Devlet örgütünün ortaya çıkması ile birlikte bu yetki devlet tarafından kullanılmaya başlanmıştır.⁴

¹ Nevzat Toroslu, Cürümlerin Tesnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, Ankara 1970, 89-90.

² Vidal Magnol, Ceza Hukuku (Çev. Şinasi Z. Devrin), Ankara 1946, 3.

³ Emile Durkheim, aktaran; Ethem Çalık, Suç ve Cezaların Şahsileştirilmesi ve Cemiyet Tipi Münasebeti Üzerine Bir İnceleme, İstanbul 1996, 3.

⁴ Nur Centel/Hamide Zafer/Özlem Çakmut, Türk Ceza Hukukuna Giriş, İstanbul 2010, 7.

Sosyologlar cezanın, suçun toplum hayatında yarattığı tepkiye karşılık olarak, toplum tarafından belirlenen bir bedel olduğunu savunmaktadır. Buna karşılık filozoflar cezanın koruduğu hukuksal değeri ön planda tutmaktadırlar.⁵ Ceza hukukunda ceza, suç karşılığında devlet tarafından uygulanan yaptırım olarak tanımlanmaktadır.⁶ Ceza faile uygulanır ve onun özgürlüğü veya malvarlığı değerleri üzerinde bazı kısıtlamalara yol açar.⁷ Suçluya bir kötülük olarak yüklenen ceza ile ileride yeniden suç işlenmesinin engellenmesi amaçlanır.⁸

İnsanlık tarihi boyunca suçlar olduğu kadar cezalar da tür ve şiddet yönünden değişikliğe uğramıştır.⁹ Ölüm cezasının kaldırılması ile birlikte, bedensel cezanın izleri, yaptırım türü olarak ceza hukukundan çıkartılmıştır. Bu gelişme ile hapis cezası, cezalar sisteminin belke miği halini almıştır.¹⁰ Uygur toplumlarda hapis cezası ile birlikte kabul edilen diğer temel ceza türü, para cezasıdır.¹¹

Çalışmamızın yapıldığı Kuzey Kıbrıs (KKTC/TRNC)'da çağdaş hukuk sistemlerine paralel olarak hapis ve para cezası temel ceza hukuku yaptırımları olarak benimsenmiştir. KKTC Ceza Yasası m. 26'ya göre, mahkemeler suç karşılığında, ölüm; hapislik; para cezası; tazminat ödenmesi; sulh ve sukunu koruma ve iyi ahlak sahibi olma veya yargılama sırasında mahkemede hazır bulunmak için kefalet veya nakdi teminat yatırma; gözetim altında bulundurma cezalarını verebilirler.¹² KKTC'de ölüm cezası 1985 yılında yapılan değişiklik ile bazı suçlar dışında kaldırılmıştır.¹³ Çalışmamızı yürüttüğümüz dönemde cezaevinde bulunup da ölüm cezası almış hükümlü bulunmamaktaydı.

⁵ Çalık, 3-4.

⁶ Centel/Zafer/Çakmut, 523.

⁷ Mahmut Koca/İlhan Üzülmmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2009, 471.

⁸ Sulhi Dönmezer, "Suç Siyaseti", İÜHFİM, C:LII, S:1-4, İstanbul 1987, 1.

⁹ "Cemiyet ne kadar az gelişmişse ve merkezi iktidar ne kadar mutlak bir karakterde ise cezanın şiddeti o kadar yüksek olur.", Emile Durkheim, "Ceza Evriminin İki Kanunu(1)" (çev.Hamide Topçu), Ankara Üniversitesi 40.Yıl Armağanı, Ankara 1966, 117, 143; Ceza Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2011, 445

¹⁰ Fatma Karakaş Doğan, Cezanın Amacı ve Hapis Cezası, İstanbul, 2010, 151.

¹¹ Koca/Üzülmmez, 475.

¹² http://www.mahkemeler.net/birlestirilmis/f_154.doc (12 Eylül 2011)

¹³ 1975 Anayasası'na göre 1985 Anayasası, temel hak ve özgürlükleri daha ayrıntılı korumaktadır. Teammüden adam öldürme suçu için idam cezası, geçici m.13 ile kaldırılmıştır. Madde 15'e göre, idam cezası sadece savaş halinde vatana ihanet, devletlerarası hukuka göre korsanlık ve tedhiş suçları için uygulanabilir. İdam cezası, Yasama Meclisinin kararı olmadan icra edilemez., <http://www.trncinfo.com/tanitma/tr/index.asp?sayfa=cms&dmdid=0&cmsid=186&ssid=42642686> (12 Eylül 2011)

KKTC Ceza Yasası m. 29'a göre, ömür boyu veya başka herhangi bir süre için hapis cezası ile cezalandırılabilen bir kişi, daha kısa süreli bir hapis cezasına mahkûm edilebilir veya böyle bir kişiyi yargılayan Mahkeme, hapis cezası yerine, vermeye yetkili olduğu para cezası miktarını aşmayan bir para cezası verebilir.¹⁴

Cezanın infazı gerçekleşinceye kadar failin elde tutulmasını sağlayan bir araç olarak yararlanılan hapsedme, XVIII. yüzyıldan itibaren bağımsız bir ceza türü haline gelmiştir. Öyle ki günümüzde dünya ölçeğinde önemli sayıda insanı etkilemektedir.¹⁵ Bu gelişmeler, hukukçuların olduğu kadar sosyologların ve kriminologların da dikkatini cezaevleri ve hapis cezası üzerinde yoğunlaştırmıştır. Temel ceza türü olması, hapis cezasının yaygınlaşmasını olduğu kadar tartışmalı hale gelmesini de tahrik etmiştir. Hapis cezasının infaz biçimi ve cezaevinde tutma süreleri üzerinde uzlaşma sağlanmış değildir.¹⁶ Özellikle suçu önlemede hapis cezasına başvurmanın ne ölçüde işlevsel ve meşru olduğu sorularına yanıt aranmaktadır. Suçu önleme aracı olarak başvurulmuş fiziken hapsedmenin, suçu sadece geciktirdiği düşünülürse, suça yol açan etkenlerin tespiti ve ortadan kaldırılması daha önemli hale gelmektedir.

Suç olgusu, toplumsal düzeni, rahatı ve dirliği tehdit etmek noktasında etkili olabilmektedir. Suç, maddi zararların yanında, toplumsal sarsıntıya, korku ve güvensizliğe de yol açmaktadır. Suç işlenmesi ile oluşan toplumsal güvensizlik ortamı halkın birbirine yabancılaşma-

¹⁴ http://www.mahkemeler.net/birlestirilmis/f_154.doc (12 Eylül 2011)

¹⁵ Önleyici hapis ve hapis cezası hakkında bkz. Durkheim, 133 vd.; Karakaş Doğan, 99 vd.

¹⁶ Ülkelerin yasal düzenlemelerinin farklı olması, bazen aynı suça karşılık faillelerin birbirinden farklı süreler cezaevinde kalmasına yol açabilmektedir., "Türk Ceza Hukukunda Cezaların İctimai Kurumunun Düzenlemesi Gerektiği Üzerine", Ankara Barosu Dergisi, Yıl:69, S:2011/3, Ankara 2001, 85 vd.; Hapis cezasına seçenekler arayışında süreç devam etmektedir., Öznur Sevdiren, Alternatives to Imprisonment in England and Wales, Germany and Turkey, Springer Heidelberg Dordrecht London New York, 2011, http://books.google.com.tr/books?id=gGhVyCKw_I8C&printsec=frontcover&dq=%C3%B6znur+sevdiren&hl=tr&sa=X&ei=OyXzToLjMu6Q4gSqksiNCA&ved=0CC0Q6AEwAA#v=onepage&q=%C3%B6znur%20sevdiren&f=false (22 Aralık 2011); 2005 Yılı itibari ile Avrupa Konseyine üye 46 ülkenin neredeyse tamamı, çalışma cezasını bir şekilde bir cezai yaptırım çeşidi olarak kabul etmiştir., Anton M. Van Kalmthout, "Kamu Yararına Çalışmadan 'Toplumsal Yaptırımlara': Karşılaştırmalı Bir Bakış Açısı" (Çev. Burhan Alıcı), Küresel Bakış, Y:2011, C:1, S:1, 6, <http://asosindex.com/journal-article-fulltext?id=15816&part=1> (26 Aralık 2011)

sına yol açmakta ve bu ortam suçun işlenmesini giderek kolaylaştırmaktadır.¹⁷ Her an bir suçun mağduru olunabileceği kanısı yerleşmekte ve insanlar günlük yaşamlarını planlarken bu riski dikkate almak zorunda kalmaktadır.¹⁸ Suça doğrudan ya da dolaylı olarak ilk defa veya yeniden maruz kalmak düşüncesi, korku, endişe ve paniğe yol açmaktadır.¹⁹

Suç işleme oranları dünya genelinde hızla artmaktadır. İşlenen suçların bir bölümü hırsızlık, gasp ve şiddet suçları gibi klasik suçlar iken bir kısmı yeni suçlar olarak ifade edilen, uyuşturucu suçları, insan ticareti ve sömürüsü, terörizm, organize suçlar ile bilişim ve çevre suçlarıdır.²⁰

İnsanların suç işlemesini önlemek, öncelikle suça iten nedenlerin tespitini gerektirmektedir. Bu tespit, suçun önlenmesi için en uygun ve amaca en çok yarayacak tedbirleri almaya olanak verecektir.²¹ Suça yol açan etkenlerle sosyal, ekonomik veya siyasal düzlemde mücadele edilmesinde hangi bağlamda yoğunlaşmak gerektiği konusunda ipuçları elde edilmelidir.²² Suç, ceza normuna aykırılıktır ancak bu aykırılıkların yoğunlaştığı zamanlardaki toplumsal gelişmeleri ve bir bütün olarak suçun işlendiği zemini iyi analiz etmek, suçun meydana gelmeden önlenmesine katkı sunacaktır. Bu yaklaşım ceza hukukunun son çare olma özelliğini korumamızı sağlayarak, sosyal, ekonomik ya da politik sorunların çözümünde bir araç olarak kullanılmasını engelleyecektir.

¹⁷ Osman Dolu/Şener Ulutaş/Cemil Doğutaş, "Suç Korkusu: Nedenleri, Sonuçları ve Güvenlik Politikaları İlişkisi", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, S:65-1, Ocak-Mart 2010, 61.

¹⁸ "...suç korkusunun kişilerin gece vakti evlerinde bile yalnız kalamamalarına neden olduğunu ve diğer şahıslarla olan sosyal ilişkilerini kesmelerine sebebiyet verdiğini...'suç korkusu' sebep olduğu endişe ve korku ile bireylerin kendilerini korumak için silah satın almak...koruma tedbirleri almak...yaşadıkları çevrelerden taşınarak...evlerini değiştirmelerine neden olmakta ve yaşam kalitesini alt üst edebildiği..." Dolu/Ulutaş/Doğutaş, 62.

¹⁹ Dolu/Ulutaş/Doğutaş, 65.

²⁰ Van Kalmthout, 4.

²¹ Cumali Ataseven, Suça Etki Eden Sosyal Faktörler, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2006, 2.

²² Yapılan araştırmalar, KKTC'de yaşamdan memnun olanların oranı %57 olarak tespit edilmiştir. Bu hali ile KKTC 33 Avrupa ülkesi içinde 27. sırada düşmüştür. Yaşamdan memnuniyet sıralamasında Güney Kıbrıs %82 ile 14. sırada yer almıştır. Bu sonuçlar insanların gelece dair umutsuzluğunu göstermesi nedeniyle kaygı vericidir., Kıbrıs Gazetesi, 4, 7 Mart 2010.

II. YÖNTEM

Suç ve suçluluk meselesinde KKTC'nin durumunu değerlendirebilmek üzere, 1 Aralık 2010-1 Aralık 2011 tarihleri arasında, KKTC İçişleri ve Yerel Yönetimler Bakanlığı Lefkoşa Merkezi Cezaevi üzerinde alan çalışması yapılmıştır.

İlk aşamada, KKTC İçişleri ve Yerel Yönetimler Bakanlığı ile iletişime geçilmesi, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi aracılığı ile sağlanmış ve KKTC İçişleri ve Yerel Yönetimler Bakanlığı Merkezi Cezaevi'ne²³ giriş izinleri elde edilmiş ve tutuklu ve hükümlüler²⁴e soru yöneltilmesinin koşulları sağlanmıştır.

Anket uygulamasından elde edilen verilerin bilimsel bir nitelik taşıyabilmesi için dünya ölçeğinde kabul gören bir bilgisayar programına aktarılması ve sonuçlar elde edilmesi önem taşımaktadır. Bu amaçla, tutuklu ve hükümlülere anket kapsamında yöneltilen sorular ile çoktan seçmeli yanıtları ve ankette yer alan sorulara verilen yanıtlar, optik okuyucu yardımı ile çalışmanın son aşamasında, uzman kişiler²⁵ tarafından bilgisayar ortamına aktarılarak SPSS 16.0 istatistik programına uyarlanmış ve net sayısal veriler elde edilerek, yanılığ paylarını dikkate almamızı sağlayacak standart sapma oranları, yüzde oranlarının yanında gösterilmiştir. Bilimsel bir istatistik programına uyarılma sonucu elde edilen veriler, çalışmanın izleyen bölümlerinde karşılaştırmalı olarak analiz ve yoruma tabi tutulmuştur.

²³ Kıbrıs'ta 1996 yılında yürürlüğe giren mevzuata göre faaliyet gösteren tek ceza infaz kurumu, Lefkoşa Cezaevi olup, her iki cinsiyetteki 16 yaş üzeri hükümlü ve tutuklulara hitap etmektedir., http://www.cyprusnet.com/article_cyprus-prisons-department (13 Aralık 2011)

²⁴ "Tutukluluk" veya "hükümlülük" kişilerin ceza hukuku yönünden statüsünü ifade etmeye yarar terimlerdir. İngilizce'de "prisoner" olan sözcüğün dilimizdeki karşılığı olarak "tutuklu veya hükümlü" olarak ifadesi yaygındır. Oysa "prisoner" sözcüğünün dilimizdeki karşılığı "mahpus" sözcüğüdür. "Hapis" sözcüğü Arapça bir sözcük olan "hapese" sözcüğünden gelmekte olup, men etmek, bırakmamak anlamına gelmektedir. Metin Hülagü, İslam Hukukunda Hapis Cezası, Kayseri 1996, 5; "Mahpus" ise, TDK Sözlüğünde kapatılmış, hapsedilmiş kimse olarak ifade edilmektedir. <http://www.tdksozluk.com/s/mahpus/> (10 Ağustos 2011); Bu çalışmada cezaevinde bulunup da "tutuklu" veya "hükümlü" statüsünde bulunan herkesi kapsamak üzere, "mahpus" sözcüğünün kullanılması, teknik bir terim olarak yaygın olmayışı nedeniyle tercih edilmemiştir.

²⁵ Emre BALKAN, Uzman Psikolog, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi.

Çalışmanın ikinci aşamasında, cezaevi kayıtları geriye dönük olarak taranmış ve doküman elde edilmiştir. KKTC'nin tek ceza ve tutukevi olan Lefkoşa Merkezi Cezaevi kayıtları 2006-2011 yılları arası 5 yıl 5 aylık dönemi kapsayacak biçimde incelenmiştir. Bu yıllara ait kayıtlar, mahkumiyet süreleri, yaş grupları, eğitim durumları, medeni hal, cinsiyet ve işlenen suç tipine göre sayısal olarak elde edilmiştir. Kayıtların incelenmesinde, incelenmesinde 2006-2011 yılları arasını kapsayan dönem esas alınarak, KKTC'de suç ve suçluluk oranlarının hangi etkenlere bağlı olarak değiştiğinin anlaşılması hedeflenmiştir. Objektif olarak bilgisayar ortamında tutulan ve yıllık olarak gruplandırılan bu kayıtlar, anket uygulanması ile elde edilen verileri tamamlamaktadır.

III. KAPSAM

Projenin hazırlık aşamasında 68 adet soru oluşturulmuştur. Soruların yanıtları çoktan seçmeli olarak hazırlanmış böylelikle tutuklu ve hükümlülerin kendilerine en yakın buldukları yanıtı ikilemede kalmadan kısa zamanda bulmaları sağlanmak istenmiştir. Yanıtların hazırlanmasında, gerçekçi davranılmaya özen gösterilmiştir. Sorulan soruların hazırlanmasında, literatürden ve başka cezaevleri üzerinde yapılmış çalışmalardan yararlanılmıştır. KKTC'nin öteden beri göç alan²⁶ bir ada ülkesi olması gibi özgün koşulları üzerinde durulmuştur. KKTC'nin Türkiye ve Güney Kıbrıs ile olan ilişkileri gözardı edilmemiş, varolan sosyal ve siyasal gerginlik veya hassasiyet alanlarının suç işleme oranlarına ve işlenen suçların türüne etkisi bulunup bulunmadığı soruların hazırlanması sürecinde gözönüne alınmıştır.

²⁶ Osmanlı Devleti zamanında Kıbrıs Adası hakkında sürgün cezası verilenlerin gönderildiği başlıca yerlerden birisi olmuştur., bkz., Abdullah Acehan, "Osmanlı Devleti'nin Sürgün Politikası Ve Sürgün Yerleri", http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt1/sayi5/sayi5pdf/acehan_abdullah.pdf (13 Eylül 2011); Kıbrıs, XVI-II. Yüzyılda aşiretlerin iskan yöntemi ile sürgün edildiği bir yer olmuştur. Yazara göre, iddia edildiği gibi suça karışan ya da huzursuzluk çıkaran aşiretlerin Kıbrıs'a sürgün edildiğine ilişkin yeterli bilgi bulunmamaktadır. Yazar çalışmasının bir başka yerinde ise, Osmanlı Devleti döneminde Kıbrıs Adası'na, çeşitli adı suçluların veya görevlerinde usulsüzlük yapan devlet görevlilerinin yalnız veya aileleri ile birlikte sürgün edildiği görüşünün Kıbrıs'ta okutulan ders kitaplarında yer almasına karşı çıkmaktadır., Celal Erdönmez, "Kıbrıs Tarihi Ders Kitaplarında Osmanlı Devrinde Kıbrıs'a Yapılan Sürgünlerle İlgili Bazı Tespitler", http://sablon.sdu.edu.tr/dergi/sosbilder/dosyalar/15/15_4.pdf (13 Eylül 2011)

Ankette yer verilen 68 soru üç farklı bağlam düşünülerek hazırlanmıştır. İlk 34 soru, hükümlü ve tutukluların yaş, cinsiyet, cezaevinde bulunma süresi, eğitim düzeyi, mesleği, medeni hali, varsa geçmiş yaşama dair olumsuz deneyimleri, KKTC ülkesi ile bağları, sosyal çevresi, sosyal statüsü, gelir durumu, alkol ve sigara kullanma sıklığını anlamaya yöneliktir.

35-55 arasındaki sorular, hükümlü ve tutukluların, cezaevi veya cezaevinde kalma süresi ile yeniden suç işleme veya suç işlemekten caydırma arasında bir bağ olup olmadığı konusundaki görüşlerini anlamaya yöneliktir. Cezaevinde kalmanın veya kalınan sürenin uzun veya kısa oluşunun toplumsal yaşama yeniden uyumu nasıl etkilediği, güçleştirip güçleştirmedeği anlaşılmalı istenmiştir. Böylelikle hapis cezasının doğrudan etkilerinin yanında, dolaylı olarak tutuklu ve hükümlülerde yarattığı olumlu veya olumsuz izleri tespit etmek amaçlanmıştır.

Çalışmanın bağlamı suçla mücadele olmakla birlikte, aynı zamanda suç faillerinin mağdurlar hakkındaki düşünce ve duygularını anlama olanağı olarak düşünülmüştür. Bu amaçla, 56-68 arasındaki sorular yöneltilerek faillerin suç mağduruna ve suçtan doğan zarara bakış açısı anlaşılmalı istenmiş, mağdur ile fail arasındaki ilişkinin, faili yeniden suç işlemekten caydırmada nasıl kullanılabilirdiği öğrenilmek istenmiştir. Böylece son yıllarda ceza hukukunda tartışılan onarıcı adalet düşüncesine ilişkin veri toplanmıştır.

Soruların ve seçenek olabilecek yanıtların hazırlanmasında tutuklu ve hükümlüleri incitecek yahut kendilerinde, bir kategori olarak statülerinden kaynaklı ayrımcılığa uğrama duygusu yaratacak her türlü ibareden kaçınılmıştır. Suç işleme nedenlerini anlamaya yönelik soru ve seçeneklerin düzenlenmesinde dahi belirli grup davranış ve kişisel geçmişlerin mutlaka kriminal özellik taşıdığı²⁷ ve suça zemin hazırladığı ön yargısının etkisinde kalmaktan kaçınılmıştır. Suçun bir ya da birkaç nedenle değil yaşam boyu örülen çok sayıda bileşenin etkisi ile

²⁷ İlk suç teorilerinde suçlu davranışın nedenleri bireysel farklılıklarda aranmış, suçlunun diğer insanlardan farklı olduğuna inanılmıştır. Hatta suçun biyolojik ya da psikolojik yozlaşmanın bir ürünü olduğu savunulmuştur. Tarihi gelişim içinde bu görüşler taraftar kaybetmiş, suçluluğa toplumsal koşulların neden olduğu savunulmaya ve suçlu yaşadığı toplumla birlikte ele alınmaya başlanmıştır., Füsün Sokullu Akıncı, Kriminoloji, İstanbul 2007, 148.

işlenebileceği düşüncesinden hareket edilmiştir. Sosyal bir varlık olan insan tarafından meydana getirilen herhangi bir davranışa olduğu gibi suça da “olağanüstü” ya da “garip” olduğu önyargısı ile yaklaşılmamıştır. Suçu “olağandışı” veya “garip” olarak nitelendiren bakış açısı kaçınılmaz olarak suçluyu da “olağandışı” veya “garip varlık” olarak nitelendirecektir. Oysa ceza hukukunda insancılık ilkesi, suçun “normaldişi” bir olay olarak ele alınmasına engel olduğu gibi, suçlunun da “normaldişi varlık” olarak ele alınmasına engeldir.

Çalışmanın yapıldığı dönemde Lefkoşa Merkezi Cezaevinde 257 tutuklu ve hükümlü bulunmaktaydı. Gönüllülük temelinde uygulanan ankete katılanların her türlü endişesini gidermek üzere, kimlik bilgisi yahut herhangi bir yolla kendilerini dışa vuracak kişisel bilgi kaydından kaçınılmıştır. Kriminolojik açıdan değerli olacağı düşünülerek, ankete yanıt veren kişilerin cinsiyeti ve yaşını belirlemeye yarar soru sorulmakla yetinilmiştir.

IV. ELDE EDİLEN VERİLER VE VERİLERİN ANALİZİ

A. GENEL OLARAK

Alan çalışmasının uygulanmasından elde edilen verilerin analizi iki temel başlık altında yapılmıştır.

İlk temel başlık altında, hükümlü ve tutuklulara yöneltilen sorulara verilen yanıtlar, hazırlık aşamasındaki yöntem dikkate alınarak beş başlık altında aktarılmış ve yorumlanmıştır.

İkinci temel başlık altında ise Lefkoşa Merkezi Cezaevi kayıtlarının incelenmesi ile elde edilen veriler çeşitli kriterlere göre gruplandırılarak analiz ve yoruma tabi tutulmuştur.

B. ANKET ÇALIŞMASINDAN ELDE EDİLEN VERİLERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Bölümün ilk alt başlığı, tutuklu ve hükümlülerin, kişisel ve özgeçmiş yaşantılarının suç işleme üzerinde etkili olup olmadığını anlamaya yöneliktir. İkinci başlık altında, yeniden suç işleme oranlarını tespiti yönelik sorular, üçüncü alt başlıkta, hapis cezasının yeniden suç işlemede caydırıcı olup olmadığı, dördüncü alt başlıkta, cezaevi

yaşantısının hükümlü ve tutuklular üzerindeki etkisi ele alınmıştır. Bu bölümün son başlığı altında, suç faillerinin suçtan doğan mağduriyete ve suç mağdurlarına bakış açıları, faillerin suç mağduru veya suçtan doğan zararlarla yüzleşme konusundaki düşünceleri bağlamında ele alınmak istenmiş ve mağdur ile fail arasında, faili yeniden suç işlemekten caydıracak bir iletişimin kurulması olanağı araştırılmak istenmiştir.

1. Kişisel ve Özgeçmiş Yaşantısına Dair Veri Toplamaya Yönelik Sorulara Verilen Yanıtlar ve Analizi

Bu bölümde tutuklu ve hükümlülere toplam 34 soru yöneltilmiştir.

a. Yaş Durumunun Suç İşleme Oranlarına Etkisi

Verilen yanıtlardan, tutuklu ve hükümlülerin %4'ünün 18 yaş veya altında, %19.7'sinin 19-26, %42.8'inin 26-35, %22'sinin 36-45 yaş aralığında ve %11.6'sının ise 56 yaş ve üzerinde olduğu anlaşılmıştır. Olgunluk yaşı olarak adlandırılan 26-35 yaş aralığında yer alan kişilerin cezaevindeki oranının %42.8 olması dikkate değerdir. Bu veriler 2011 yılı Türkiye cezaevlerinde bulunanlar ile karşılaştırıldığında aralarında bir paralellik olduğu kolayca gözlenecektir. 2011 Yılı itibarı ile Türkiye cezaevlerinde bulunan 122.404 tutuklu veya hükümlünün 76.498'i 21-39 yaş aralığında bulunmaktadır.²⁸

KKTC Cezaevine 2006 yılı Ocak ayı-2011 Mayıs ayı arasında giren tutuklu ve hükümlülerin yaşları bağlamında cezaevi kayıtları incelenmiştir. Yaşı 16'nın altında olan çocuklardan, 2006 yılında 1 erkek çocuk, 2007 yılında biri kız diğeri erkek iki çocuk, 2008 yılında 2 kız çocuk, 2009 yılında 2 erkek çocuk, 2010 yılında 1 kız ve 2 erkek çocuk cezaevine girmiştir. Türkiye'de 2011 yılı Ocak ayı itibarı ile, 12-17 yaş grubundan toplam 2.168 çocuk cezaevinde bulunmaktadır. Sayısal verilere göre, bu yaş grubunda olan tutuklu veya hükümlüler, tüm Türkiye cezaevleri mevcudunun %2'sini oluşturmaktadır.²⁹ Sonuçlardan, bugünkü hali ile KKTC ülkesinde cezaevinde olan çocuk sayısının, toplam mevcuda bir oran oluşturmayacak kadar az olduğunu söylemek mümkündür.

²⁸ <http://www.cte.adalet.gov.tr/> (14 Eylül 2011)

²⁹ http://www.cte.adalet.gov.tr/kaynaklar/istatistikler/yas_cins_ogrenim/kad_cocuk/cocuk.htm (4 Kasım 2011)

KKTC'de 2006-2011 yılları arasındaki 5 yıl 5 aylık dönem içinde, 16 yaş ve altında 10 kişi, 16-21 yaş aralığında 1001, 22-25 yaş aralığında 1829, 26-50 yaş aralığında 5626³⁰ ve 50 yaş veya üstünde 584 kişi tutuklu veya hükümlü olarak cezaevine girmiştir. Bu sayısal verilerin değerlendirilmesinden, 26-50 yaş aralığında olanların sayısının oldukça yüksek olması dikkat çekmektedir.³¹ Kuşkusuz 16-21 yaş aralığında olup da uluslararası belgelere göre henüz çocuk kategorisinde olan kişilerden suç faili olanların sayısının 1001 olması dikkate değerdir. Bu veriler yeniden sosyalleştirme programlarının uygulanmasında bu yaş grubunun ihtiyaçlarının atlanmaması gerektiğini olduğu kadar yeniden suç işleme tehlikesine işaret etmesi açısından da anlamlıdır.

KKTC'de cezaevinde olan suç faili çocuk sayısı çok yüksek değildir. Böyle olmakla beraber, çocuk suçluluk oranlarının artış gösterme olasılığının bir tehlike olarak varlığını koruduğu gözardı edilmemelidir. Nitekim 16-21 yaş aralığında olup da cezaevine giren kişi sayısı yüksektir.

Çocuk suçluluğunda, sanayileşme ve kentleşmenin etkisi bulunduğu kabul edilmektedir. Yüzeysel ve denetimsiz ilişkiler, gerek ailenin gerekse yakın çevrenin çocuk üzerinde kontrolünü kaybetmesi ile sonuçlanmaktadır.³² Gevşeyen aile bağları ile azalan mahalle bas-

³⁰ Türkiye üzerinde yapılan çalışmalar, 1994-2003 yılları arasında işlenen tüm suçların yaklaşık %57-63'ünün, 22-39 yaş aralığında bulunanlar tarafından işlendiğini ortaya koymaktadır., Ataseven, 78.

³¹ 16 Yaş ve Altı: 2006 Yılında 1 E.; 2007 yılında 2 E.; 2008 yılında 2 E.; 2009 yılında 2 E.; 2010 yılında 3 E. cezaevine girmiştir.

16-21 Yaş Arası: 2006 yılında 170 E. ve 6 K., toplam 176; 2007 yılında 229 E., 12 K., toplam 241; 2008 yılında 197 E. ve 9 K., toplam 206; 2009 yılında 164 E. ve 14 K., toplam 178; 2010 yılında 135 E. ve 7 K., toplam 142; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 58 E. cezaevine girmiştir.

22-25 Yaş Arası: 2006 yılında 379 E. ve 10 K., toplam 389; 2007 yılında 381 E., 23 K., toplam 404; 2008 yılında 301 E. ve 21 K., toplam 322; 2009 yılında 314 E. ve 10 K., toplam 324; 2010 yılında 259 E. ve 16 K., toplam 275; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 110 E. ve 5 K., toplam 115 kişi cezaevine girmiştir.

26-50 Yaş Arası: 2006 yılında 1023 E. ve 38 K., toplam 1061; 2007 yılında 1029 E., 40 K., toplam 1069; 2008 yılında 994 E. ve 74 K., toplam 1068; 2009 yılında 875 E. ve 71 K., toplam 946; 2010 yılında 955 E. ve 63 K., toplam 1018; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 426 E. ve 38 K., toplam 464 kişi cezaevine girmiştir.

50 Yaş Ve Üzeri: 2006 yılında 91 E. ve 6 K., toplam 97; 2007 yılında 76 E., 6 K., toplam 82; 2008 yılında 95 E. ve 14 K., toplam 109; 2009 yılında 97 E. ve 8 K., toplam 105; 2010 yılında 126 E. ve 10 K., toplam 136; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 55 E. cezaevine girmiştir. (E:Erkek, K:Kadın)

³² M.Gökbakar, "Sosyal ve Kriminal Boyutları ile Çocuk Suçluluğu", TBB Dergisi,

kısı, çocukların suç işleme oranlarını tırmandırmaktadır. Bireyin aile ya da çevreye karşı sorumluluğu, suç işlemekten alıkoymayacak kadar azalmakta ve hatta önemsizleşmektedir.³³ Örneğin Türkiye’de, hızlı kentleşmenin etkisi ile çocuk suçluluk oranları giderek yükselmektedir.³⁴ Çocuk suçluluğu ile kentleşme arasında doğrudan bir ilişki bulunduğu, kolluk tarafından hakkında bir suçtan dolayı işlem yapılan çocukların %93’ünün kentlerde yaşadığı, kırsal alanda suça karışan çocuk oranının ancak %7 dolayında olduğu ifade edilmektedir.³⁵

Gelir düzeyi ile çocuk suçluluğu arasında da doğrudan bağ bulunmaktadır. Ekonomik zorluklar nedeniyle ailelerin bölünmesi de çocuk suçluluğu nedenleri arasında görülmektedir.³⁶ Bunların yanında akran grupları ile ilişkiler çocuk suçluluğunda özellikle ergenlik döneminde en üst düzeye çıkmaktadır.³⁷ Türkiye üzerine yapılan araştırma sonuçları, çocukların işledikleri suç türlerinin kentleşme ile birlikte değiştiğini, mala karşı işlenen suçların giderek yükseldiğini ve toplam suçlar arasında çoğunluğu oluşturduğunu göstermektedir. Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçların oranı çok fazla değişmezken, kişilere karşı işlenen suçlarda, kentleşme ile birlikte önemli bir azalma olduğu izlenmektedir.³⁸

Y:2007, S:72, 224 vd.

- ³³ Yakup Coşar, “Kentleşen Türkiye’de Çocuk Suçluluğu”, TBB Dergisi, Y:2005, S: 291.
- ³⁴ Türkiye’de, 12-15 yaş grubunda suç işleyenlerin oranı 1994 yılında %0.21, 2001 yılında %0.06 ve 2003 yılında %0.23 olmuştur. 16-18 yaş grubunda olanlarda ise bu oran sürekli artmış ve 1994 yılında 1.54, 2003 yılında %2.41 olmuştur., Ataseven, 77.
- ³⁵ “...Aynı yıl Türkiye nüfusunun %65’i şehirlerde, %35’i köylerde oturmaktadır...şehirde oturan gençlerin suç işleme oranları köylerde oturanlara göre çok yüksektir...”, Yakup Coşar, “Kentleşen Türkiye’de Çocuk Suçluluğu”, TBB Dergisi, Y:2005, S:56, 285; Almanya’da yapılan bir araştırmaya göre, 14-16 yaş arasındaki tüm gençlerin %10’u, Alman şehirlerindeki şiddet fiilleri ile düzeni bozan gruplara katılmaktadır., Hans-Dieter Schwind, “Yaş ve Cinsiyete Göre Suçluluk” (çev.Özlem Yenerer Çakmut), in:Çocuklar ve Suç-Ceza, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 4, Ankara 2005, 366.
- ³⁶ Yasemin Işıktaç, “Sosyolojik Açıdan Çocuk Suçluluğu ve Bir Hukuk Devleti Olan Türkiye’de Devletin Cezalandırma Yetkisini Kullanış Biçimi-Uygulama Esasları”, in: Hukuksal Olgular ve Hukuk Devleti (Ed.Hayrettin Ökçesiz), HİFA Hukuk Felsefi ve Sosyolojisi Arkivi, İstanbul 1996, 203.
- ³⁷ Işıktaç, 204.
- ³⁸ Gökbakar, “Sosyal ve Kriminal Boyutları ile Çocuk Suçluluğu”, TBB Dergisi, Y:2007, S:72, 209.

Türkiye cezaevleri üzerinde yapılan araştırmalar, hükümlü veya tutukluların çocukluk çağlarında %72 oranında ekonomik problemlerle mücadele ettiğini göstermektedir. Bunu izleyen en yaygın sorunlar, aile içi şiddet ve geçimsizlik olmaktadır.³⁹ Göç ile ekonomik durum ve aile bağlarının zayıflaması arasında çok baskın bir geçiş olduğu dikkate alındığında, çocukluk çağında yaşanan göç olgusunun suça sürükleyici etkisi bulunduğu anlaşılmaktadır.

Göç ve ona eşlik eden kent yaşamı ile ekonomik zorlukların suç işlemeyi tetiklediği dikkate alınır, KKTC ülkesinde çocuk suçluluğunda artış yaşanmasının yüksek olasılık olduğu ve geleceğe dair önlem almayı gerektirdiği⁴⁰ kabul edilmelidir.

b. Cinsiyetin Suç İşleme Oranlarına Etkisi

KKTC ülkesi cezaevinde bulunanların %93.1'inin erkek hükümlü veya tutuklulardan oluştuğu, buna karşılık kadın tutuklu veya hükümlü oranının %5.8 olduğu görülmüştür. Bu oran dünyadaki genel durum ile paralellik göstermektedir.

Dünya geneline bakıldığında, cezaevi nüfusu içinde kadınların oranı %2-9 arasında değişmekte ancak bu oran son yıllarda artış göstermektedir.⁴¹ 2008 yılı Mart ayı itibarı ile İngiltere ve Wales'te toplam 4.568 kadının cezaevinde olduğu ve bunun da cezaevi nüfusunun %5.5'ini oluşturduğu rapor edilmiştir.⁴² İngiltere ve Wales'te işlenen tüm suçlarda failerin ancak %19'u kadındır.⁴³ Kanada'da ce-

³⁹ Veysel Dinler/Tülin İçli, "Suç Ve Yoksulluk Etkiselliği (Isparta Cezaevi Örneği)", <http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/demokrasi/demokrasi48.pdf> (19 Ekim 2011),10.

⁴⁰ "Üye Devletler, küçüğün sapkın davranışa en açık bulunduğu yaşamının bu döneminde, mümkün olduğunca suç ve kabahatten arınmış/(uzak) bir kişisel gelişim ve eğitim sürecini de kapsayacak şekilde, toplum içinde anlamlı bir yaşama sahip olmasını temin edecek koşulları geliştirmeye çaba göstereceklerdir.", Mehmet Semih Gemalmaz, "40/33. Küçükler Bakımından Adaletin Yürütümü Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Pekin Kuralları)", in:Çocuklar ve Suç-Ceza, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 4, Ankara 2005, 49.

⁴¹ Cezaevi Müdürleri Ve Politika Yapıcılar İçin Kadınlar Ve Hapsedilme Üzerine El Kitabı, 2, http://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/UNODC_Women_and Imprisonment_Turkish.pdf (1 Aralık 2011).

⁴² Esmee Fairbairn Foundation, Rethinking Crime & Punishment: The Manifesto, 2008 A Report of the First 18 Months of the Programme, UK 2008, 17.

⁴³ Antony Giddens, Sociology, 2008 UK, 815.

zaevi mevcudunun %95 oranında erkeklerden oluştuğu, kadınların oranının yalnızca %5 olduğu ifade edilmekte ve bu durumun kadınlar açısından bir dezavantaj oluşturduğu, rehabilitasyon çalışmalarından adilce yararlanmalarını engellediği belirtilmektedir.⁴⁴ Türkiye Ceza ve Tevkif İşleri Genel Müdürlüğü'nün 2011 yılı Ocak ayı verilerine göre, Türkiye cezaevlerinde bulunan kadın tutuklu ve hükümlülerin sayısı 4.337 olup, toplam cezaevleri mevcudunun %4'ünü oluşturmaktadır.⁴⁵ 1994-2003 yılları arasını kapsayan araştırma sonuçlarına göre, Türkiye'de işlenen tüm suçların yaklaşık %97.50'si erkekler tarafından, %2.50'si kadınlar tarafından işlenmiştir.⁴⁶ Buna karşılık son yıllarda özellikle uyuşturucu suçlarından dolayı cezaevine giren kadın tutuklu veya hükümlü sayısı, erkeklere oranla daha hızlı artmaktadır.⁴⁷

Genel olarak kadın suçluluk oranı, erkek suçluluk oranına göre hayli düşüktür. Yapılan araştırmalar, tarihin her döneminde erkeklerin kadınlara oranla daha fazla suç işlediğini göstermektedir. Geleneksel rollerle donatılan kadınların toplumsal hayatta neredeyse hiç yer almaması, suç işleme oranlarının çok düşük olması ile sonuçlanmıştır. Doğumdan itibaren erkek çocukların kurallara aykırı davranışları cesaretlendirilmekte, kız çocukları ise belirgin biçimde baskı altına alınmaktadır. Bu davranış kalıpları erkeklerin suç işleme konusunda daha fazla risk altında olması ile sonuçlanmaktadır.⁴⁸ Çalışma hayatında daha fazla yer alması ve toplumsal eşitlik taleplerinin yaşama geçirilmeye başlanması ile birlikte, kadınların

⁴⁴ Debra Parkes/Kim Pate, "Time for Accountability: Effective Oversight of Women's Prisons", *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, Vol:48, No:2, April 2006, 251-252.

⁴⁵ <http://www.cte.adalet.gov.tr/> (4 Kasım 2011)

⁴⁶ Ataseven, 78.

⁴⁷ Andrew Coyle, Cezaevi Yönetimine İnsan Haklarını Gözönüne Alan Bir Yaklaşım, International Centre For Prison Studies, London 2002, 131.

⁴⁸ Osman Dolu/Hasan Büker, "Rasyonel Bir Tercih Olarak Suç: Düünden Bugüne Klasik Okul Fikirleri, Rasyonel Tercih ve Çaydırıcılık Teorileri" in: Osman Dolu, Suç Teorileri, Ankara 2010, 107-108; Kadınların daha az suç işlemesi yahut cezaevine girmesine yol açacak nitelikteki suçlara daha az karışması olumlu gibi görünse de, esasen kamusal hayata müdahale etmede veya kamusal hayat içindeki karmaşık ilişkilerin tarafı olabilmeye fırsat eşitliğine sahip olmasının da bir sonucudur. Kadın suçluluk oranlarının düşük olması, ataerki toplumsal düzenin kadına yüklediği rol ile ve kadını çektiği dar ve kapalı alanla birlikte analiz edilmesi daha gerçekçi olacaktır.

suç işleme oranlarında artış olmuştur.⁴⁹ Belirtmek gerekir ki, kadınlar tarafından özel/kapalı alanlarda işlenen bazı şiddet suçları da, yine kamusal otoritelerin kadını muhatap görmemesi tercihinine bağlı olarak önemsenmemiş ve soruşturma ya da yargılama konusu yapılmamıştır.⁵⁰ Bu yaklaşımlar kadın suçluluğuna ilişkin gerçek verilere ulaşmayı güçleştirmektedir.

Kadınların işlediği tüm suçlar içinde şiddet suçlarının oranı yüksek değildir. Kişilere karşı işlenen suçlar ile ilgili olarak Türkiye üzerine yapılan araştırmalar, bu suçların sıklıkla erkekler tarafından işlendiğini ortaya koymaktadır. Türkiye’de 2000-2005 yılları arasında işlenen insan öldürme suçlarının sadece %11’inin faili kadındır. Buna karşılık insan öldürme suçlarının %40’ı kadınlara karşı işlenmektedir.⁵¹ Kadınlar tarafından işlenen insan öldürme suçlarının mağdurlarının %74 oranında erkek oluşu dikkat çekmiştir.⁵² Bu suçların %59.60’ında mağdur, failin eşi, %13.13’ünde tanıdık birisi, %15.15’inde akraba ve %12.12’inde çocuğu olarak kaydedilmiştir.⁵³

Bir araştırmaya göre, kadınların işlediği tüm suçlar arasında şiddet suçlarının oranı, %6.98-%8.65 arasında değişmektedir. Kadınların işlediği şiddet suçları içinde, ağır ceza mahkemesinin görev alanına

⁴⁹ Altay İltan Aktürk, Ceza Davalarına Yansımış Kadın Kaynaklı Şiddetin Hukuksal Ve Adli Tıbbi Boyutu, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (2008), 3-4, <http://www.belgeler.com/blg/1fem/ceza-davalarina-yansimis-kadin-kaynakli-siddetin-hukuksal-ve-adli-tibbi-boyutu-female-violent-crime-offenders-on-the-basis-of-law-and-forensic-sciences> (20 Ekim 2011)

⁵⁰ "...kadın suçlulara erkek suçlular kadar saygı duyulmadığını, kadınların sırf kadın oldukları için suçlular arasında bile küçümsenmekte olduğunu...", Klein ve Kress (1976), aktaran Aktürk, 20; kadın suçluların yargılama aşamasında hoşgörü ile karşılandığı ve mahkumiyetten kurtulduğu hakkında bkz., Serkan Gölbaşı, Kentleşme ve Suç: İstanbul’un Kentleşme Süreci İle Suçluluk Arasındaki İlişkinin Kuramsal Analizi, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007, 197; Türkiye’de İstanbul ilinde üç ayrı yargı çevresinde, ağır ceza, asliye ceza ve sulh ceza mahkemesi önünde görülen dava dosyaları üzerinde yapılan araştırmaya göre, kadın sanık sayısının, toplam sanık sayısına oranı %10.58, %10.86 ve %11.27 olarak tespit edilmiştir., Aktürk, 32.

⁵¹ Öldürülen kadınların %10’u 18 yaş ve altında, %20’si ise 19-25 yaş aralığındadır. Öldürülen erkeklerin ise, %6’ı 18 yaş ve altında, %14’ü 19-25 yaş aralığındadır., Taner Başpınar, Türkiye’de Öldürme ve Yaralama Suçundan Hüküm Giyenlerin Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikleri, Yüksek Lisans Tezi, TC Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2008, 62 vd.

⁵² Aktürk, 99.

⁵³ Aktürk, 104.

girenlerin oranı %2.02-%3.28 arasında değişmektedir. Öte yandan, kadınların işlediği şiddet suçlarının tüm şiddet suçlarına oranı %3.83-6.20 arasında değiştiği gözlemlenmiştir.⁵⁴ Kadınların işlediği şiddet suçları içinde ağır ceza mahkemesinin görev alanına girenlerin içinde %78.81 ile ilk sırada insan öldürme suçu yer almaktadır. Asliye ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar arasında da ilk sırada %84.06 ile kasten insan yaralama suçu bulunmaktadır.⁵⁵ İnsan öldürme suçu işleyen kadınların medeni hallerinin %76.34 oranında evli, %6.45 oranında dul, %4.30 oranında boşanmış olması dikkat çekicidir. Kastens yaralama suçlarının faili kadınların medeni hallerine bakıldığında, %55 oranında evli, %11 oranında dul ve %5 oranında boşanmış olduğu görülmektedir.⁵⁶

Dünyada kadın tutuklu ve hükümlülerin tüm cezaevi nüfusuna oranının düşük olması, kadın suçluluk oranının azlığına işaret ederek olumlu gibi görünse de, cezaevi rehabilitasyon programlarının ve hatta cezaevi içi tüm düzenlemelerin erkek hükümlü ve tutuklulara göre yapılandırılmasına yol açarak dezavantaja dönüşmektedir.⁵⁷ Kadınların cezaevlerinde küçük bir azınlık olması nedeniyle, cezaevi mimarisi ve güvenlik koşullarının yanında, cezaevinde sunulan olanaklar da erkeklere göre düzenlenmekte, kadınlar ek olarak bu uygulamalardan yararlandırılmaktadır.⁵⁸ Kadınların gebelik veya çocuk sahibi olmaktan kaynaklanan özel sorunlarının çözümü konusunda kurumsal bir yaklaşım izlenmemekte, eylemsel çözüm yolları üzerinde durulmaktadır.

KKTC'de kadın suçluluk oranları ve nedenleri konusunda yeterli çalışma yapılmış değildir. Bu konu üzerinde ayrıca çalışılmayı gerektirmektedir.

⁵⁴ Aktürk, 51

⁵⁵ Aktürk, 55-56.

⁵⁶ Aktürk, 74.

⁵⁷ Esmee Fairbairn Foundation, 17; "...kadın hükümlü oranı birçok ülkede %4-6 arasındadır. Portekiz ve İspanya'da bu oran %9-10'dur. Avrupa dışındaki ülkelerde...%2-3'tür...", Karakaş Doğan, 232-233; Cezaevi nüfusunun küçük bir azınlığını oluşturmaları nedeni ile kadınların hakları ve ihtiyaçları ihmal edilmektedir. Bu nedenlerle, insan haklarının sağlanması ve korunması bağlamında kadınlar özel kategori olarak kabul edilmektedir., Human Rigths And Prison, Professional Tranining Series No.11, United Nations, New York and Genova, 2005, 140.

⁵⁸ Coyle, 131.

c. Göç ve Ekonomik Durumun Suç İşleme Oranlarına Etkisi

KKTC ülkesinde tutuklu veya hükümlü olarak bulunan ve anketimize katılarak yanıt verenlerin %38'inin 1 aydır, %22.3'ünün 6 aydır ve %19.3'ünün 1 yıldan daha az süredir cezaevinde oldukları ve toplamda 1 yıl veya daha az süredir cezaevinde olanların oranının %79.6 olduğu izlenmiştir. Diğer kişiler yaklaşık 5 yıl veya yukarısı süredir cezaevindedir. Kısa bir süredir bulunanların toplam cezaevi mevcuduna oranı oldukça yüksektir. Bu verilere göre cezaevi mevcudu, kısa süreli tutukluluk veya mahkumiyetler nedeniyle sıklıkla değişmektedir.

KKTC ülkesinde cezaevinde olanların %45.7'lik kısmı Türkiye Cumhuriyeti (TC) vatandaşlığında bulunan kişilerden oluşmaktadır. KKTC ve TC vatandaşlığını birlikte taşıyan %22'lik oran ile birlikte değerlendirildiğinde, TC vatandaşlığını taşıyanların oranı %67.7 olarak izlenmektedir. Cezaevinde olanlardan sadece KKTC vatandaşlığını taşıyanların oranı %26'da kalmaktadır. Bir başka sorudan elde edilen verilere göre ise cezaevi mevcudunu oluşturanların %60.1'i Türkiye doğumludur. Doğum yeri KKTC olanların oranı %31.8'dir. Yine tutuklu ve hükümlülerin %40.7'si 18 yaşına kadar Türkiye'de yaşamıştır.

Cezaevinde olanların, KKTC ülkesinde ne kadar zamandır yaşadığını tespitine yönelik sorulara verilen yanıtlar da çarpıcı olmuştur. Ankete katılarak soruları yanıtlayan tutuklu ve hükümlülerden KKTC vatandaşı olmayanların %21'i, 1 gün ile 1 ay arasında bir süredir KKTC'de bulunmaktadır. KKTC vatandaşı olmayıp da cezaevinde olanların %37'sinin KKTC ülkesinde yaşadığı toplam süre 1 yılın altındadır. Tutuklu ve hükümlülerin %40.7'si 18 yaşına kadar Türkiye'de, %13.2'si KKTC ve Türkiye'de ve %34.7'si KKTC'de yaşadığını ifade etmiştir. Tutuklu ve hükümlülerin %62'si çalışmak amacıyla Kuzey Kıbrıs ülkesine geldiğini ifade etmiştir. Bu orana, %18.2'lik, turizm amacıyla gelenlerin de ilave edilmesi halinde, ekonomik nedenlerle gelenlerin oranı %80.2'ye yükselecektir.

KKTC vatandaşı olmamakla birlikte, halen KKTC ülkesi cezaevinde tutuklu veya hükümlü olarak bulunan kişilerin yabancı tutuklu veya hükümlü statüsünde olmalarından kaynaklanan sorunlar ile başetme becerilerini ölçmek bağlamında sorulan, "bir başka cezaevinde kalmak isteyip istemediği" sorusuna karşılık, "evet" yanıtını verenlerin oranı %28.1 olmuştur. Buna karşılık %33.8 oranındaki kişi "hayır" ve

%37.5 oranındaki kişi "*farketmez*" yanıtını vermiştir. Bu durum KKTC cezaevlerinin diğer ülke cezaevlerinden yahut en azından suç failinin ülkesi cezaevlerinden daha dezavantajlı olmadığını göstermektedir.

Elde edilen verilere göre, Türkiye'den göçle yahut geçici olarak gelen kişiler KKTC ülkesinde suç oranlarını arttırmaktadır. Nitekim Türkiye'den KKTC'ye gelişin pasaportsuz yani kimlik ibraz edilerek kolaylıkla yapılabilmesinin bu sonuçta pay sahibi olduğu belirtilmekte ve evvelden olduğu gibi pasaport ile girişe dönülmesi, ülkeye girişte güvenlik önlemlerinin artırılması ve göçmenliğe ilişkin yasaların etkin biçimde uygulanması önerilmektedir.⁵⁹

KKTC ülkesindeki suç ve suçluluk oranlarının artışını, dünyadaki genel gelişmelere dair ulaşılan sonuçlardan ayrı tutmak doğru olmayacaktır. Bu bağlamda, ceza hukuku ile kriminolojinin üzerinde durduğu, "*suça neyin yol açtığı*" sorusu üzerindeki çalışma ve tartışmalara değinmek yararlı olacaktır.

Suçun kaynağı açısından, bireysel mi yoksa sosyal mi sorusuna verdikleri yanıtla göre, çeşitli ekoller gelişmiştir. Sosyolojik ekoller, suçun, bireyin biyolojik ve psikolojik özellikleri ile değil, dış çevrenin etkisi ile işlendiği görüşünü savunmaktadır.⁶⁰ 1892 Yılında Şikago Üniversitesinde sosyoloji bölümü kurulmuş ve aralarında göç olgusunun da bulunduğu bazı etkenler ile suç işleme oranları arasındaki ilişki incelenmeye başlanmıştır.⁶¹ Göçmenlerin yaşadığı bölgeler ile suçluluk arasındaki ilişkinin inceleme konusu edilmesinin nedeni, Amerika'da yükselen suçluluk oranlarından, güney ve doğu Avrupa'dan göç edenlerin sorumlu olduğunun düşünülmesiydi. Göç ile yüzeyselleşen insan ilişkileri ve zayıflayan aile bağları, göçmenlerin suça daha fazla karışmasında etkili olmaktadır.⁶² Şikago Okulu, suç oranlarının yükselmesi ile göç nedeniyle organize olamama ve sosyal ilişkilerdeki zayıflama arasında paralellik kurmuştur. Suça yol açan sorunları doğrudan ve ağır biçimde yaşayan bir sosyal kategori olarak göçmenler, bir yandan kendi kültürlerini sürdürmekte güçlük çekerken, öte yandan geldikleri ülkenin kültürü ile çatışmaya girmektedir. Bu durum özel-

⁵⁹ <http://www.siyasiforum.net/viewtopic.php?f=4&t=12932> (24.08.2011)

⁶⁰ Osman Dolu, Suç Teorileri, Ankara 2010, 67.

⁶¹ Sokullu Akıncı, 131.

⁶² Sokullu-Akıncı, 133-134.

likle göçmen çocuklarında tepkiye neden olmakta ve onları geldikleri ülkenin yerleşik kurallarına aykırı davranmaya itmektedir. Göçmenler bir yandan ekonomik yoksullukla öte yandan geldiği ülkenin yerleşik sosyal dokusuna göre, kolay kınanabilirlik başta olmak üzere karşılaştığı diğer dezavantajlarla mücadele etmektedir.

Dünyanın her ülkesinde, yabancı uyruklu suçlu oranı artış göstermektedir.⁶³ Avrupa ülkeleri üzerinde yapılan araştırmalar, genel olarak yabancıların işlediği suç oranlarında artış olduğunu desteklemektedir.⁶⁴ Amerika Birleşik Devletleri'nde giderek artan suç oranları ve halkta gelişen suç korkusundan, yasal ya da yasadışı göçmenlik ile etnik azınlık gruplar sorumlu tutulmaktadır. Kamuoyunun göçe ilişkin algısının olumsuz olması başta olmak üzere, uyum eksikliği ve toplumdan kopuk davranışları nedeniyle göçmenler kolaylıkla suç ile ilişkilenebilmektedir. Ayrıldıkları ülkede kalifiye olsalar bile, göçmenler gittikleri ülkede çoğunlukla kayıtsız işlerde ve kötü koşullarda çalışmakta, ekonomik sorunlarla mücadele etmektedir. İtalya'da yapılan bir araştırma, göçmenlerin şiddet suçlarından çok mala karşı suç işlediklerini ortaya koymaktadır. Bu sonuç, göçmenlerin sosyo-ekonomik statülerinden ayrı düşünülemez.⁶⁵ Göçmenlerin suç işlemelerinin ya da hukuka aykırı davranışlar içine girmelerinin başlıca itici nedeninin ekonomik gerekçeler olduğu tespit edilmektedir. Yasal yolların kapalı olması, yasadışı çalışmak ve yasadışı yollarla para kazanmak seçeneğini onlara dayatmaktadır.⁶⁶

Türkiye'de göç olgusunun suç işleme oranlarını nasıl etkilediği üzerine yapılan çalışmalar, sıklıkla Avrupa ülkelerine göç etmek üzere Asya ülkelerinden gelen göçmenlerin Türkiye topraklarını geçiş yeri olarak kullandığını ortaya koymaktadır. Bu kategoride yer alan kişilerin kendi ülkelerinden ayrılma nedenlerinin çoğunlukla politik nedenler olduğu dikkat çekmektedir. Türkiye'de suça karıştığı için hakkında sınır dışı etme tedbiri uygulanan yabancıların sayısının her yıl artış gösterdiği, 2000 yılında 31.399 olan sayının, 2007 yılında 54.692 ve 2008

⁶³ Coyle, 97.

⁶⁴ Oğuzhan Ömer Demir/ Ali Duman, "Uluslararası Göç ve Suç Kesişiminde Karşılaştırmalı Örnekler ve Türkiye", 6, <http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/goc/goc3.pdf> 820 Ekim 2011).

⁶⁵ Demir/Duman, 5-6.

⁶⁶ Demir/Duman, 14.

yılında 50.758 olduğu, kayıtlardan anlaşılmıştır. Yabancıların işlediği suçlar sıklıkla, Pasaport Kanununu ihlal, kaçak çalışma, fuhuş yapma, sahtecilik ve kaçakçılık yapma olarak belirlenmektedir.⁶⁷

Kriminoloji alanında yapılan çalışmalar, suç ile ekonomik durum arasında önemli bir etkileşim bulunduğunu göstermektedir. Failerin yoksulluk durumu ile işlenen suç türleri arasında dahi ilişki tespit edilmektedir. Örneğin hırsızlık ve yağma suçları %77.3 oranında yoksullar tarafından işlenirken, dolandırıcılık suçu %71.4, kalpazanlık suçu %66.7 oranında yoksul olmayan kişilerce işlenmektedir. İnsan öldürme ve yaralama suçları sıklıkla yoksullar tarafından işlenirken, cinsel saldırı suçlarında yoksulluğun ayırıcı bir kriter olmadığı araştırma sonuçlarından anlaşılmaktadır.⁶⁸ Türkiye içinde yaşanan iç göçlerin de suç işleme oranları ile, özellikle ekonomik zorluklar bağlamında yakın bir ilişki içinde olduğu anlaşılmaktadır. Suç işleme oranlarının, göç alan kentlerde belirgin biçimde artış gösterdiği saptanmaktadır.⁶⁹ Isparta Cezaevi üzerinde yapılan bir çalışmanın sonuçlarına göre, hükümlülerin %62.5'i hayatlarının herhangi bir döneminde göç etmiş olan kişilerden oluşmaktadır. Göç sonrası yaşanan sıkıntıların içinde, %69.9 ile ekonomik sıkıntılar ilk sırada yer almaktadır.⁷⁰

Göç sonucu yaşanan sosyal ortam değişikliğinin suç işleme üzerinde itici bir etkisi bulunduğu, yaptığımız çalışma ile desteklenmektedir. Gerçekten de, KKTC Cezaevi'nde bulunan tutuklu ya da hükümlülerin %83.1'i yaşamları boyunca en az bir defa yer değiştirmiştir. Tutuklu veya hükümlülerin %46'sı, yer değişikliğine dair kararın oluşturulması sürecinde kendi rızalarının alınması gerektiğini ifade ederken, %38.8'lik kısım bu konuda kararsız kalmıştır. Tutuklu ve hükümlülerin sadece %16.5'lik kısmı kendi görüşlerinin alınmasının gerekli olmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Yapılan yer değişikliğinin nedeni olarak, tutuklu ve hükümlülerin %68.9'u "iş nedeniyle", %20.7'si ise "aile sorunları nedeniyle" yanıtını vermiştir. Elde edilen verilere göre yer değişikliği, %68.9 oranında ekonomik sıkıntılar nedeniyle yapılmıştır.

⁶⁷ Demir/Duman, 8-10.

⁶⁸ Dinler/İçli,

⁶⁹ İsmail Fert, Sosyal Politika ve Suç İlişkisi Ülkemiz Suç Profili Açısından Bir Değerlendirme, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Lisans Tezi, İzmir 2007, 184 vd.

⁷⁰ Dinler/İçli, 11.

Tutuklu ve hükümlülerin %62'si çalışmak için, %18.2'i ise turizm amacıyla KKTC'ye geldiğini ifade etmiştir. Bu oranın içinde de büyük bir kısım, ekonomik kaygı içindeki kişilerden oluşmaktadır. Göç olgusu ile birlikte ele alınması gereken bir başka başlığın, suç ile işsizlik ve ekonomik durum arasındaki etkileşim olduğu kabul edilmektedir. KKTC Cezaevi'nde bulunan tutuklu ve hükümlülerin iş yaşamındaki istikrarı tespit etmek üzere hazırlanan sorulara verilen yanıtlar, suç işleme ile ekonomik durum ve işsizlik arasında ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Kamu sektöründe çalışmaktayken cezaevine girenlerin oranı %2.3⁷¹ iken, özel sektörde çalışmaktayken suç işleyenlerin oranı %32.2 ve serbest meslek sahibi olup da suç işleyenlerin oranı %44.4 olarak belirlenmiştir. Tutuklu ve hükümlülerin %5.8'i öğrenci ve %15.2'si işsizdir. Tutuklu ve hükümlülerin %33.6'sı, suç işlediği sırada çalışmadığını, %7.2'si ise öğrenci olduğunu belirtmiştir.

Bir başka sorudan elde edilen veriler göstermiştir ki, işsiz olduğu halde kendisini özel sektörde yahut serbest çalışan kategorisinde gösteren önemli bir kesim olmuştur. Nitekim suç işlediği sırada işsiz olduğunu beyan edenlerin oranı %33.6'ya kadar çıkmıştır. Çalıştığı işi kendi isteği ile seçip seçmediği sorulan tutuklu ve hükümlülerin %10'u kendi isteği ile seçmediğini, %11.2'si ise zorunlu olarak seçtiğini ifade etmiştir. Tutuklu ve hükümlülerin %78.8'i işini kendi isteği ile seçtiğini belirtmiştir.

Elde edilen veriler, iş yaşamındaki istikrar ve geleceğe dair güven ile suç işleme arasında ters orantı olduğunu desteklemektedir. Göç ve göçten kaynaklanan sorunlar insanların suça sürüklenmesinde rol oynamaktadır. KKTC'nin göç alan bir ülke olduğu ve bunun da ekonomik sorunları olan insanların özellikle kentlerdeki sayısını arttırdığı düşünülmektedir, yakın gelecekte çözüm olabilecek önlemler üzerinde çalışılmalıdır.

d. Eğitim Durumun Suç İşleme Oranlarına Etkisi

Ankete katılan tutuklu veya hükümlülerin eğitim durumuna ilişkin olarak ulaşılan veriler, eğitim seviyesi düştükçe suçluluk oranlarının yükseldiği genel kanısına paraleldir.

⁷¹ Türkiye'de Isparta Cezaevi üzerinde yapılan çalışmadan elde edilen verilere göre, kamu sektöründe çalışmakta iken cezaevine girenlerin oranı sadece %1'dir., Dindler/İçli, 9.

KKTC Cezaevinde bulunan tutuklu veya hükümlülerin %40'ı ortaöğretim mezunu iken, %30.2'si ilköğretim ve %20.9'u üniversite mezunlarından oluşmuştur.⁷² Lisansüstü eğitim alanların cezaevi nüfusuna oranı %4.1 olarak tespit edilmiştir. Okuma yazma bilmeyenlerin oranı %4.7'dir.⁷³ Esasen bu verilerin daha gerçekçi biçimde yorumlanabilmesi, cezaevinin aynası konumunda olduğu toplumsal yapının tamamında eğitim düzeylerine dair oranların bilinmesi ile mümkün olabilecektir.

KKTC ülkesinde 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında cezaevine giren tutuklu ve hükümlülere ilişkin istatistikler bağlamında ayrıca bir değerlendirme yapılmıştır. Buna göre, 2006 yılı-2011 yılı Mayıs ayı arasında cezaevine giren ve okur yazar olmayan tutuklu veya hükümlülerin sayısı 588 olmuştur. İlokul mezunu olanların sayısı 3141, ortaokul mezunu olanların sayısı 1983, lise ve dengi bir okul mezunu olanların sayısı 2403 ve yüksekokul veya üniversite mezunu olanların sayısı 544 olarak kaydedilmiştir.

Sayısal verilerden de anlaşıldığı üzere, KKTC'de cezaevi mevcudunun ezici çoğunluğu ilkokul mezunlarından oluşmaktadır. Buna karşılık yüksekokul veya üniversite mezunu olanların sayısı azımsanmayacak kadar yüksek olup, üstelik her yıl en çok kendi misline katlanan kategoriye oluşturmuştur.⁷⁴ Okur-yazar olmayanların sayısı 5 yıl 5 aylık süre içinde belirgin bir azalma kaydetmezken, ilkokul mezunu olanların sayısı her yıl azalma göstermiştir. Lise veya dengi bir okul mezunu olanların sayısı da bu süre içinde ciddi bir artış ya da azalış göstermemiştir.⁷⁵

⁷² Türkiye'de Isparta Cezaevi üzerinde 2005 yılı Aralık ayında yapılan bir çalışmada, en büyük yüzdeyi, %45.8'lik oran ile ilkokul mezunları almıştır. Yüksekokul veya üzeri eğitim alanların cezaevi mevcuduna oranı sadece %2.3 olmuştur., Dindler/İçli, 7.

⁷³ Türkiye Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevfikevleri Genel Müdürlüğü'nün 2011 yılı Ocak ayı verilerine göre, cezaevinde bulunan 122.404 hükümlü ve tutukludan 3.298'i yüksekokul veya fakülte mezunudur. Yüksek lisans mezunlarının sayısı 43 ve doktora mezunlarının sayısı 7'dir., <http://www.cte.adalet.gov.tr/> (19 Ekim 2011); KKTC cezaevinde bulunan tutuklu veya hükümlülerin eğitim düzeylerinin belirgin biçimde yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

⁷⁴ KKTC'de "...halkın üniversite mezunu oranında dünya rekoru kırdığımız...", http://www.kibris.net/basin/gazeteler/kibristanhaberler/gunlukhaber_files/yargidan_meclise_elestiri_yagmuru.htm (3Kasım 2011)

⁷⁵ Okur yazar olmayan: 2006 yılında 104 E. ve 8 K., toplam 112; 2007 yılında 73 E., 8 K., toplam 81; 2008 yılında 106 E. ve 13 K., toplam 129; 2009 yılında 105 E. ve 21 K.,

e. Medeni Durumun Suç İşleme Oranlarına Etkisi

KKTC Cezaevinde bulunan tutuklu ve hükümlülerin %38.2'si evli ve %37.6'sı bekar ve %50.3 çocuk sahibidir.⁷⁶ Esasen kriminoloji alanında yapılan araştırmalar, evli kişilerin, bekar kişilere oranla daha az suç işlediklerini göstermektedir.⁷⁷ Çocuk sahibi olmaları dikkate alınarak, KKTC Cezaevinde bulunanların en az %50.3'ü evlilik deneyimi yaşayanlardan oluşmaktadır. Bu hali ile elde ettiğimiz veriler, başka ülkelerin aksine, KKTC'de evli olanların veya evlilik deneyimi yaşayanların daha sık suç işlediğini göstermektedir.

Cezaevine giren hükümlü ve tutukluların medeni durumları bağlamında 2006 yılı Ocak ayı ve 2011 yılı Mayıs ayı arasındaki dağılımı cezaevi kayıtları izlenerek incelenmiştir. Bu dönem boyunca 4484 bekar kişi cezaevine girmişken, evli olanların sayısı 3912 ve dul olanların sayısı 644 olmuştur. Bekar olanların sayısının diğer kategorilere göre yüksek olduğu anlaşılmakla birlikte, suçla mücadele bağlamında önemli sayılabilecek bir veriye ulaşıldığı iddia edilemez.

toplam 126; 2010 yılında 73 E. ve 20 K., toplam 93; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 42 E. ve 5 K., toplam 47 kişi cezaevine girmiştir. İlkokul mezunu: 2006 yılında 779 E. ve 9 K., toplam 788; 2007 yılında 447 E., 8 K., toplam 455; 2008 yılında 600 E. ve 25 K., toplam 625; 2009 yılında 503 E. ve 22 K., toplam 525; 2010 yılında 498 E. ve 18 K., toplam 516; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 226 E. ve 6 K., toplam 232 kişi cezaevine girmiştir. Ortaokul mezunu: 2006 yılında 345 E. ve 9 K., toplam 354; 2007 yılında 365 E., 5 K., toplam 370; 2008 yılında 383 E. ve 14 K., toplam 397; 2009 yılında 344 E. ve 15 K., toplam 359; 2010 yılında 333 E. ve 13 K., toplam 346; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 150 E. ve 7 K., toplam 157 kişi cezaevine girmiştir. Lise ve dengi okul mezunu: 2006 yılında 402 E. ve 23 K., toplam 425; 2007 yılında 416 E., 41 K., toplam 457; 2008 yılında 401 E. ve 50 K., toplam 451; 2009 yılında 404 E. ve 36 K., toplam 440; 2010 yılında 420 E. ve 28 K., toplam 448; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 168 E. ve 14 K., toplam 182 kişi cezaevine girmiştir. Yüksekokul mezunu: 2006 yılında 34 E. ve 1 K., toplam 35; 2007 yılında 46 E., 6 K., toplam 52; 2008 yılında 91 E. ve 16 K., toplam 107; 2009 yılında 96 E. ve 9 K., toplam 105; 2010 yılında 154 E. ve 17 K., toplam 171; 2011 Mayıs'a kadar 63 E. ve 11 K., toplam 74 kişi cezaevine girmiştir. (K:Kadın, E:Erkek)

⁷⁶ Bekar olanlar: 2006 yılında 781 E. ve 18 K., toplam 799; 2007 yılında 958 E., 29 K., toplam 987; 2008 yılında 841 E. ve 37 K., toplam 878; 2009 yılında 701 E. ve 26 K., toplam 727; 2010 yılında 744 E. ve 22 K., toplam 766; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 315 E. ve 12 K., toplam 327 kişi cezaevine girmiştir. Evli olanlar: 2006 yılında 808 E. ve 34 K., toplam 842; 2007 yılında 648 E., 36 K., toplam 684; 2008 yılında 669 E. ve 48 K., toplam 717; 2009 yılında 667 E. ve 36 K., toplam 703; 2010 yılında 615 E. ve 45 K., toplam 660; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 285 E. ve 21 K., toplam 306 kişi cezaevine girmiştir. Dul olanlar: 2006 yılında 75 E. ve 8 K., toplam 83; 2007 yılında 109 E., 16 K., toplam 125; 2008 yılında 79 E. ve 33 K., toplam 112; 2009 yılında 84 E. ve 41 K., toplam 125; 2010 yılında 119 E. ve 29 K., toplam 148; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 49 E. ve 10 K., toplam 59 kişi cezaevine girmiştir.

⁷⁷ Zahir Kızmaz, "Cezaevine Girme Sıklığına Göre Suçlular: Karşılaştırmalı Bir Araştırma", 579, http://perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_297/297_61473.pdf (21.10.2011)

f. Olumsuz Yaşam Deneyimlerinin Suç İşleme Oranlarına Etkisi

Tutuklu ve hükümlülerin geçmiş yaşama dair olumsuz deneyimlerinin, suç işleme üzerinde etkili olup olmadığını anlamak üzere hazırlanan sorulara verilen yanıtlar, bugüne kadar yapılan çalışmalarla paralellik arz etmiştir. Tutuklu ve hükümlülerin %31.2'si, geçmiş yaşamlarında aile şiddete maruz kaldıklarını, %32.3'ü ise aileden birisinin şiddetine uzun bir süre boyunca maruz kaldığını ifade etmiştir. Ankete katılanların %21.7'si, geçmiş yaşamlarında aile üye veya üyelerine şiddet uyguladığını ifade etmiştir. Tutuklu ve hükümlülerin %28'i psikolojik tedavi görmüştür.

Parçalanmış aile yaşantısının suç işleme oranına etkisi bağlamında sorulan sorulara verilen yanıtlara göre, tutuklu ve hükümlülerin %37.3'ü, anne-babasının ayrı yaşadığını, %47.4'ü, 0-18 yaş aralığında iken annesinden, babasından veya her ikisinden ayrı yaşadığını ifade etmiştir. Tutuklu ve hükümlülerin %3'ü bir bakıcı tarafından ve %4.2'si sosyal hizmet kurumunda yetiştirilmiştir.

Başka ülke deneyimlerine paralel olarak, KKTC Cezaevi'nde bulunan tutuklu ve hükümlülerin geçmiş yaşama ilişkin olumsuz deneyimleri suç işleme olasılığını güçlendirebilmektedir. Bu veriler, suçun etkin biçimde önlenmesi için, çocukluk çağından itibaren alınması gereken önlemleri göstermesi bakımından değer taşımaktadır. Erken dönemde yaşanan travmalar insanların kişiliklerini derinden etkilemekte ve bir gruba dahil olmak veya topluma tepkisini göstermek için suç işlemesine yol açabilmektedir.

g. Alkol ve Sigara Kullanımının Suç İşlemeye Etkisi

Kriminoloji alanında yapılan çalışmalar, alkol ile suç işleme arasında önemli bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Şiddet suçlarını tetikleyen alkolün trafik suçlarının işlenmesine etkisi %50 olarak ifade edilmektedir.⁷⁸ Türkiye'de yapılan çalışmalar aile içi şiddet suçlarının işlenmesine de alkolün önemli bir etkisi bulunduğunu ortaya koymaktadır.⁷⁹

⁷⁸ Sulhi Dönmezer, *Kriminoloji*, İstanbul 1994, 335.

⁷⁹ Aile içi şiddet faileri üzerinde yapılan bir çalışmaya göre, failerin %26.7'si kötü

KKTC Cezaevi'nde bulunanlar üzerinde yapılan araştırmadan elde edilen veriler, sanıldığığının aksine alkol ile suç işleme sıklığı arasında sıkı bir bağ olduğunu desteklememektedir. Trafik ve aile içi şiddet suçlarından dolayı tutuklama veya hapis cezasına mahkum edilme olasılığının düşük oluşu dikkate alındığında, cezaevinde bulunan tutuklu veya hükümlülerin geçmiş yaşam deneyimlerinden yola çıkılarak alkol ile suç işleme arasında hatırı sayılır bir bağ tespit edilememiş olması olağan karşılanmalıdır. Soruşturma aşamasına ilişkin kayıtların incelenmesi halinde, alkol ile suç işleme arasında ciddi bir etkileşim bulunduğu tespit edilecektir.

KKTC Cezaevi'nde bulunarak ankete katılanların %17.4'ü henüz 15 yaşın altındayken alkol almaya başlamıştır. Tutuklu ve hükümlülerin %41.3'ü 18-20 yaş aralığında ve %41.3'ü 21 yaşını geçtikten sonra alkol kullanmaya başlamıştır. Bu soruya verilen yanıtlar, 15 yaşın altında alkol almaya başlayanların oranının yüksek olduğunu göstermektedir. Alkol alma sıklığını tespitiye yönelik soruya ise, %5.9 oranında kişi haftada 3-4 gün, %5.2 oranındaki kişi, haftanın her günü ve %21.2 oranındaki kişi haftada bir-iki gün yanıtını vermiştir. Tutuklu ve hükümlülerin %34.7'si sadece özel günlerde alkol aldığını, 32.9'u ise hiç alkol almadığını ifade etmiştir. Ailesinde sık alkol alan kişiler olup olmadığı yönündeki soruya ise %80 oranında kişi hayır demiştir.

KKTC Cezaevi'nde bulunan tutuklu veya hükümlülerin %34.7'sinin sigara kullanmaya başlama yaşı 15 ve altı olarak tespit edilmiştir. Faillerin %40.3'ünün sigara kullanımına başlama yaşı 18-20 yaş aralığı olmuştur. Ailesinde sigara içicisi bir rol model bulunanların oranı %80 olarak tespit edilmiştir. Bu veriler ışığında sigara kullanımı ile suç işleme eğilimi arasında dikkate değer bir ilişki bulunduğunu kabul etmek gerekir.

2. Yeniden Suç İşleme Oranlarını Tespitiye Yönelik Sorulardan Elde Edilen Veriler ve Analizi

Çağdaş suç politikasında cezanın meşru amacı, suçlunun iyileştirilmesini ve yeniden topluma dönmesini sağlamaktır. Nitekim infaz

bir alışkanlık olarak alkol kullandığını beyan etmiştir., Yener Ünver, "Türkiye'de Aile İçi Şiddetin Boyutları, Nedenleri ve Çözüm Önerileri", in: Suçla Mücadele Bağlamında Türkiye'de Aile İçi Şiddet, İstanbul 2004, 41.

hukukunun, sosyalleştirme ve yeniden suç işlemenin önlenmesi olmak üzere, iki temel ilkesi vardır.⁸⁰ Hapis cezasının cezaevinde infaz edilmesi, infaz süresi boyunca failin yeniden suç işlemesini engeller. İnfaz süresinin doğru değerlendirilip değerlendirilmediği, failin tahliye sonrası toplumsal yaşama dönmesini takiben suç işlemesini önlemedeki başarısı ile ölçülür.⁸¹ Buna karşılık yeniden suç işlemenin önlenmesi konusunda dünya çapında sorunlar bulunduğunu belirtmek gerekir.

KKTC Cezaevi üzerinde yaptığımız çalışmanın bu bölümünde tutuklu ve hükümlülere sorulan sorularla, cezaevinde kalma ile yeniden suç işlemenin önlenmesi arasında bir ilişki olup olmadığı öğrenilmek istenmiştir. Daha önce bir suçtan gözaltına alınıp alınmadığı sorulan tutuklu ve hükümlülerin %28.9'u "evet", %71.1'i "hayır" demiştir. Daha önce bir suçtan mahkum olup olmadığı sorulan tutuklu ve hükümlülerin %78.8'i "hayır", %21.2'si "evet" yanıtını vermiştir. Öyle ise suç işleme kuşkusunu ile adli makamlarla karşı karşıya gelmek veya suç işlediğinden bahisle mahkum edilmek, gelecekte yeniden suç işleneceğine dair hatırı sayılır bir karine oluşturabilmektedir.

Yeniden suç işleme davranışının nedenleri üzerine yapılan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. İşledikleri ilk suç nedeni ile mahkum olan insanlar üzerinde cezanın özel önleme etkisinin gerçekleşmeme nedenleri araştırılmaktadır. Suç işleyen kişilerin, zaman içinde suç işlemeyi yaşam biçimi haline getirdiği görülmektedir. Hiç suç işlememiş olan kişilerin suç işleme olasılıkları ile daha önceden bir ya da birden çok kez suç işleyen kişilerin suç işleme olasılıkları çeşitli araştırmalara konu edilmiştir. Kişilerin benlik gelişimi çocukluk döneminde gerçekleştiğinden, suç işlemeyi alışkanlık haline getirmede aile kurumu belirleyici olabilmektedir. Nitekim çok küçük yaşlarda aile içerisinde olumsuz davranışlara maruz kalan kişiler kolaylıkla suç işleme eğilimine girebilmektedir.⁸²

Yeniden suç işlemenin nedenlerine ilişkin birkaç önemli saptamadan hareket edilmektedir. Öncelikle yeniden suç işleyenlerin tamamına yakını erkeklerden oluşmaktadır. Mükerrer suçluluk kadınlar

⁸⁰ Karakaş Doğan, 55, 226 vd.

⁸¹ Karakaş Doğan, 235-236.

⁸² Zahir Kızmaz, "Cezaevine Girme Sıklığına Göre Suçlular: Karşılaştırmalı Bir Araştırma", 575-576.

arasında son derece azdır.⁸³ Suçların işlendiği yer konusunda yapılan araştırmalar, kentsel alanların insanları suç işlemeye itecek çok sayıda etken barındırdığını göstermektedir. Suç alt kültürünün varlığı başta olmak üzere, yoksulluk, işsizlik, ekonomik sıkıntılar, denetleyici aile bağlarının zayıflaması, suça zemin hazırlayan önemli etkenlerdir.⁸⁴ Yapılan çalışmalar ilk kez 18 ve altı bir yaşta suç işleyen kişilerde mükerrer suçluluk gelişme olasılığının yüksek olduğunu göstermektedir.⁸⁵

KKTC’de yeniden suç işlemenin engellenmesi için cezaevi içinde ve tahliye sonrası yürütülecek programlarla cezanın özel önleme amacına ulaşılmaya çalışılması gerekmektedir. Halen KKTC’de bu konuda yeterli donanım bulunduğunu söylemek mümkün değildir. Oysa yeniden soruşturmaya uğrama oranının %28.9, yeniden mahkum edilme oranının %21.2 ve yeniden cezaevine girme oranının %22 olması, geleceğe dair önlem alınmasını gerektirmektedir.

3. Hapis Cezasının Yeniden Suç İşlemede Caydırıcı Olup Olmadığını Tespite Yönelik Sorulara Verilen Yanıtlar ve Değerlendirmesi

Hapis cezasının olumlu ve olumsuz yanlarına yönelik tartışmalar öteden beri yapılmaktadır. Failleri toplumdan kopartarak yeniden suç işlemeye zemin hazırlaması, hapis cezasına yöneltilen en ciddi eleştirilerden birisidir. Bu bölümde sorulan sorular ile, tutuklu ve hükümlülerin hapis cezasının yeniden suç işlemede caydırıcılığı konusundaki görüşleri öğrenilmek istenmiştir.

Anketimize katılan hükümlü veya tutukluların tahliye sonrası yeniden suç işleyip işlemediği konusunda yöneltilen soruya, sadece %11.1 oranındaki tutuklu ve hükümlü evet yanıtı vermiştir. Tutuklu ve hükümlülerin %33.9’u cezaevinden tahliye olanların suç işlemediğini belirtmiştir. Bu konuda kararsız kalanların oranı %53.8’dir. Karar-

⁸³ "...erkek olmanın mükerrer veya yeniden suçluluğun değişmeyen bir habercisi olduğu...", Zahir Kızmaz, "Cezaevine Girme Sıklığına Göre Suçlular: Karşılaştırmalı Bir Araştırma", 579.

⁸⁴ Zahir Kızmaz, "Cezaevine Girme Sıklığına Göre Suçlular: Karşılaştırmalı Bir Araştırma", 580.

⁸⁵ 18 Yaş veya altı bir yaşta ilk kez suç işleyenlerde mükerrer suçluluk oranı %65.2 iken, 19-21 yaş aralığında suç işleyenlerde %44.4, 22-24 yaş aralığındaki kişilerde %50, 25-27 yaş aralığında %25 ve 28 yaş üstünde %7.7’dir., Kızmaz, "Cezaevine Girme Sıklığına Göre Suçlular: Karşılaştırmalı Bir Araştırma", 582.

sız kalanların oranının yüksek oluşu, yanıtların sağlıklı olarak değerlendirilmesini ve sonuç çıkarılmasını engeller niteliktedir.

Hükümlü ya da tutuklu olarak cezaevinde kaldıktan sonra yeniden suç işlemenin ya da suç işlemeyi istemenin nedeninin ne olabileceği sorulan tutuklu ve hükümlülerin %29.6'sı "*aileden dışlanmak*", %14.2'si "*parasız kalmak*", %8'i "*intikam almak*", %22.2'si "*hepsi*" ve %25.9'u "*hiçbiri*" olarak yanıtlamıştır. Bu oranlar, tutuklu veya hükümlülerin %74'ünün, cezaevinden tahliye olan kişilerin, aileden dışlanmak, parasız kalmak veya intikam almak nedenlerinin bir ya da birkaçının etkisi ile yeniden suç işlediğini göstermektedir. Hapis cezasının infazı ile elde edilmek istenen amaç bağlamında düşünüldüğünde, verilen yanıtların üzerinde düşünülme değeri olduğu açıktır. Cezaevinde kalmanın suç işlenmesine engel olup olmadığı sorulan tutuklu ve hükümlülerin %45'i "*hayır*" demiştir. Tutuklu ve hükümlülerin %21.1'i kararsız kalırken, %31.3'i hapis cezasının yeniden suç işlemeyi engellediğini belirtmiştir. Bu bölüm ile ilgili olarak sorulan "*daha önce cezaevinde kaldınız mı?*" sorusuna, "*evet*" diyenlerin oranı %22, "*hayır*" diyenlerin oranı %78 olmuştur.

Cezaevinde kalmanın yeniden suç işlemeye neden engel olabileceğinin sorulması karşısında, tutuklu ve hükümlülerin %18.5'i "*bir daha cezaevine girmemek için*", %24.8'i "*pişman olduğum için*", %22.3'ü "*ailemi üzmemek için*", "*kimseyi mağdur etmemek için*" ve %28.7'si "*hepsi*" seçeneğini işaretlemiştir. Esasen bu veriler de hapis cezasının infazı ile ulaşılmak istenen amacı destekler nitelikte değildir.

Cezaevinde kalmanın suç işlemeye itip itmediğinin sorulmasına ise, tutuklu ve hükümlülerin %39.1'i "*evet*", %19.3'ü "*olabilir*" yanıtını vermiştir. Toplamda %58.4'e isabet eden bu oran oldukça yüksek görünmektedir. Cezaevinde kalmanın suça itmediğini düşünenlerin oranı %41'de kalmıştır.

Çağdaş dönem ceza ve infaz hukuku anlayışının en önemli özelliği, kefaret ve korkutma amacının gerilemesi olmuştur. Bunların yerine yeniden sosyalleştirme amacı öne çıkmıştır. Bu amaçla, hapis cezasının infazının olabildiğince hükümlünün kişiliğine uygun hale getirilmesine çalışılmaktadır.⁸⁶ Nitekim hapis cezası yaptırımını, diğer ceza

⁸⁶ Karakaş Doğan, 225.

hukuku yaptırımları arasında öne çıkartan özellik de, infaz boyunca bireyin yeniden sosyalleştirmeye yarar faaliyetlere tabi tutulmasına olanak sağlayabilmesi olmuştur. Bu olumlu yanlarına rağmen hapis cezası infaz edilen kişiler arasında yeniden suç işleme oranının yüksek olması dünya genelinde bir sorun olarak kabule edilmektedir.

Hapis cezasının infaz yerleri olan cezaevleri, suçun engellenmesi ve kontrol altına alınmasında en önemli seçenektir.⁸⁷ Cezaevlerinin bireyleri yeniden suç işlemekten caydırmak ve suç işleme eğilimine sahip olan bireyleri suç işlemekten alıkoymak biçimindeki temel fonksiyonlarını neden yerine getirmediği tartışma konusu edilmektedir. Cezaevlerinin ceza çekme yeri değil, suçluların yeniden topluma kazandırılması yeri olarak düşünölmeye başlanmasının geçmişini ancak geçtiğimiz yüzyıl ortalarına dayanmaktadır. Bu düşüncelerin yaşama geçirilmesi ise ancak yüzyılın sonlarında mümkün olmuştur. Cezaevlerinin fonksiyonunu yeniden sosyalleştirme olarak gören görüşün dünya çapında egemen olduğunu söylemek mümkün olmayıp aksine cezaevi koşullarının ağırlaştırılması suretiyle cezaevlerinin birer cezalandırma yeri olarak görülmesi gerektiği yönündeki görüşlerin de oldukça taraftar topladığını söyleyebiliriz.⁸⁸

Tahliye edilen kişiler arasında yeniden suç işleme oranlarının gelişmiş ölkelerde yüksek olması, cezaevinin suçtan caydırmadaki işlevini tartışmalı hale getirmiştir. Yapılan araştırmalar, İngiltere’de cezaevinden tahliye olan erkeklerin %60’nun ilk dört yıl içinde suç işleyerek yeniden cezaevine döndüğünü göstermektedir. Buna karşılık daha önce suç işlememiş olan kişiler üzerinde hapsedmenin caydırıcılık etkisi güçlü bulunmaktadır. Bu istatistiklerden yola çıkan araştırmacılar, cezaevlerinin daha kötü yerler haline getirilmesi halinde, cezaevinde kalan suçluların yeniden suç işleme isteklerinin azalabileceğini belirtmektedirler. Kuşkusuz bu yaklaşım, cezaevlerinin yeniden sosyalleştirmeye sunduğu katkıyı gözden çıkarmaktadır.⁸⁹

Hapis cezasının suçluları yeniden suç işlemekten caydırabilmesinde etkili olan bir başka husus da cezaevinde geçirilen sürenin ne kadar

⁸⁷ Zahir Kızmaz, “Cezaevinin ve Hapsedmenin Suçu Engellemedeki Etkisi”, 227, http://perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_297/297_41760.pdf (21.10.2011)

⁸⁸ Kızmaz, “Cezaevinin ve Hapsedmenin Suçu Engellemedeki Etkisi”, 230-231.

⁸⁹ Kızmaz, “Cezaevinin ve Hapsedmenin Suçu Engellemedeki Etkisi”, 232.

olduğudur. Bu bağlamda yeniden suç işlenmesine engel olabilmesi için cezaevinde kalma süresinin en fazla ne kadar olması gerektiği ile ilgili olarak sorulan soruya, KKTC Cezaevi'nde bulunan tutuklu ve hükümlülerin %76.2'si "bir yıl", %10.5'i "5 yıl" yanıtını vermiştir. Uzun süreli hapis cezasının cezanın amacı ile bağdaşıp bağdaşmadığı tartışmalarında verilen yanıtların anlamlı olduğunu düşünmek gerekmektedir. Yeniden suç işlenmesine engel olabilmesi için cezaevinde kalma süresinin en az ne kadar olması gerektiği ile ilgili soruya ise, tutuklu ve hükümlülerin %65.5'i "bir ay", %20.7'si "bir yıl", %2.9'sü "beş yıl" ve %9.5'si "on yıl" yanıtını vermiştir. Tutuklu ve hükümlülerin sadece %7.6'sı "yirmi yıl" seçeneğini işaretlemiştir.

KKTC Cezaevi kayıtlarının incelenmesinden elde edilen veriler, kısa süreli hapis cezasına mahkum edilenlerin oranının yüksek olduğunu göstermektedir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı sonuna kadar olan dönemde, 1189 kişi, 1 aydan az süreli hapis cezasına mahkum edilerek cezaevine konulmuştur. 1 aydan 3 aya kadar süreli hapis cezasına mahkum edilenlerin sayısı 1926 olmuştur. Bu dönemde 3 aydan 6 aya kadar hapis cezasına mahkum edilenlerin sayısı 547'dir. 6 aydan 1 yıla kadar süreli hapis cezasına mahkum olarak cezaevine girenlerin sayısı 479 iken, 1 yıldan 3 yıla kadar süreli hapis cezasına mahkum edilenlerin sayısı 344 olarak kaydedilmiştir. 3 yıldan 6 yıla kadar süreli hapis cezasına mahkum edilenlerin sayısı 115'tir. 6-9 yıl arası süreli hapis cezasına mahkum edilerek cezaevine konulanların sayısı 25, 9-12 yıl arası hapis cezasına mahkum edilenlerin sayısı 11, 12-20 yıl arası hapis cezasına mahkum edilenlerin sayısı 10, 20-25 yıl arası süreli hapis cezasına mahkum edilenlerin sayısı 7 ve 25 yıl ve üzeri süreli hapis cezasına mahkum edilenlerin sayısı 3 olmuştur.⁹⁰

⁹⁰ 1 ay ve aşağısı hapis ceza alanlar; 2006 Yılında: 203; 2007 Yılında: 238; 2008 Yılında: 271; 2009 Yılında: 248; 2010 Yılında: 143; 2011 Mayıs'a kadar: 86. 1-3 ay arası hapis cezası alanlar; 2006 Yılında: 370; 2007 Yılında: 265; 2008 Yılında: 270; 2009 Yılında: 338; 2010 Yılında: 484; 2011 Mayıs'a kadar: 199. 3-6 ay arası hapis cezası alanlar; 2006 Yılında: 114; 2007 Yılında: 96; 2008 Yılında: 137; 2009 Yılında: 93; 2010 Yılında: 71; 2011 Mayıs'a kadar: 36. 6 ay-1 yıl arası hapis cezası alanlar; 2006 Yılında: 102; 2007 Yılında: 143; 2008 Yılında: 94; 2009 Yılında: 64; 2010 Yılında: 46; 2011 Mayıs'a kadar: 30. 1-3 yıl arası hapis cezası alanlar; 2006 Yılında: 70; 2007 Yılında: 96; 2008 Yılında: 82; 2009 Yılında: 42; 2010 Yılında: 44; 2011 Mayıs'a kadar: 10. 3-6 yıl arası hapis cezası alanlar; 2006 Yılında: 21; 2007 Yılında: 23; 2008 Yılında: 22; 2009 Yılında: 29; 2010 Yılında: 18; 2011 Yılı Mayıs'a: 2. 6-9 yıl arası hapis cezası alanlar; 2006 Yılında: 2; 2007 Yılında: 3; 2008 Yılında: 6; 2009 Yılında: 7; 2010 Yılında: 4; 2011 Yılı

Sayısal veriler KKTC’de en sık başvurulan hapis cezasının 1-3 ay ve herhalde 1 yıl veya daha az süreli hapis cezası olduğunu göstermektedir. Üç yıl veya daha uzun süreli hapis cezasına mahkum edilme sıklığı belirgin biçimde düşüktür. Esasen kısa süreli hapsedme yerine seçenek yaptırımlar uygulanması gerektiği konusunda uluslararası alanda ciddi bir uzlaşma sağlanmıştır. Özgürlükten yoksun bırakmayan kamu hizmeti, tazminat ve telafi, mağdur-fail arabuluculuğu, sosyal arabuluculuk, bir kısım hakların sınırlandırılması seçeneklerin bazılarıdır.⁹¹ “*Toplumsal cezalar*” olarak adlandırılan seçeneklerin en önemli özelliği, hapis cezası gibi suç failinin toplumdaki dışlanmasına değil, toplum içerisinde kazanılmasına hizmet etmeleridir.⁹²

Yapılan bazı çalışmalar, uzun süreli hapsedmenin yeniden suç işleme olasılığını arttırdığını göstermektedir. Bunun gerekçesi, daha uzun süre hapsedmenin, kişileri daha uzun bir süre boyunca suça iten zemin ile temas ettirdiği olarak gösterilmektedir. Cezaevi koşulları ve cezaevinde yaygınca etkisi görülen suç alt kültürü⁹³, suçluların ıslah edilmesi çalışmalarının etkisini azaltmakta ve yeniden suç işlemeye yönlendirmektedir. Cezaevinde tutmanın tek iyi yanı, en azından cezaevinde olduğu sürece, toplum içinde yeniden suç işleme olanağını fiziksel olarak ortadan kaldırmasıdır.⁹⁴ Kabul etmek gerekir ki, salt suç işlemeyi önlemek için hapsedmek, cezanın amacı ile bağdaşır görünmemektedir.

Çalışmamıza katılan tutuklu veya hükümlülerin önemli bir kısmı, cezaevinde kalma süresinin uzun olmasını, yeniden suçluluğu arttıran bir neden olarak görmektedir. Tutuklu veya hükümlülerin büyük kısmı, uzun süreli hapis cezasının suçtan caydırmadığını düşünmektedir.

Mayıs’a kadar: 3. 9-20 yıl arası hapis cezası alanlar; 2006 Yılında: 2; 2007 Yılında: 6; 2008 Yılında: 9; 2009 Yılında: 2; 2010 Yılında: 2. 20 Yıl ve Üzeri hapis cezası alanlar; 2006 Yılında: 1; 2007 Yılında: -; 2008 Yılında: 1; 2009 Yılında: 3; 2010 Yılında: 4.

⁹¹ Van Kalmthout, 10-11.

⁹² Van Kalmthout, 12; Hapis cezasına seçenek olarak gelişen ve bazı ülkelerde iki hatta üç yıla kadar olan hapis cezasının yerine ikame edilen çalışma cezası, para cezası ile şartlı cezadan sonraki en önemli yaptırım olmuştur. Çalışma cezası, İngiltere, Fransa ve Hollanda’da ayakları yere basan bir ceza türü olarak yaygınca uygulanmaktadır., Van Kalmthout, 18.

⁹³ Mahkumlaşma süreci, mahkumun cezaevindeki alt kültüre uyum sağlama ve asimile olmasını ifade etmektedir. Cezaevine giren kişi, bir süre sonra cezaevinde varolan kültüre uyum sağlamakta, dilini ve kodlarını benimsemektedir. Bu benimseyiş, kişilerin tahliye sonrası toplumsal yaşama uyum sağlama olasılığını çeşitli derecelerde güçleştirmektedir., Donald Clemmer, aktaran Kızmaz, “*Cezaevinin ve Hapsedmenin Suçu Engellemedeki Etkisi*”, 236.

⁹⁴ Kızmaz, “*Cezaevinin ve Hapsedmenin Suçu Engellemedeki Etkisi*”, 233-234.

KKTC bağlamında yaptığımız çalışmada görüş bildiren tutuklu veya hükümlülerin %74'ü, cezaevinden tahliye olan kişilerin, aileden dışlanmak, parasız kalmak veya intikam almak nedenlerinin bir ya da birkaçının etkisi ile yeniden suç işlediğini göstermektedir. Cezaevinde kalmanın yol açtığı sorunlar, yeniden sosyalleştirme programlarının başarısını gölgelemekte ve tahliye sonrası yeniden suç işleme konusunda caydırıcı etki yaratmasını engellemektedir. Başka çalışmalardan elde edilen bulgular da göstermektedir ki, uzun yıllara yayılan tutukluluk süresi ve cezaevi alt kültürüne dahil olma süreci ile toplumsal yaşamdan kopma ve varolan ilişkileri yitirme, cezaevi sonrası uyum sürecini olumsuz etkileyerek yeniden suç işlemeyi tetiklemektedir.⁹⁵ Hapis cezasının infazı sırasında ve sonrasında alınacak önlemlerle cezaevi hayatının olumsuz etkilerinin en aza indirgenmesi, yeniden suç işleme oranlarında azalmaya yol açabilecektir.

4. Cezaevi Yaşantısının Hükümlü ve Tutuklular Üzerindeki Etkisini Tespite Yönelik Sorulardan Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi

Herhangi bir adalet anlayışı yahut siyasi tercihle sınırlı olmaksızın, dünyanın bir ucundan diğer ucuna, cezaevlerinde tutuklu veya hükümlü sayısı artmaktadır. Örneğin ABD'de 1980 yılında yarım milyon olan cezaevi nüfusu 2002 yılında iki milyona ulaşmıştır. Ülkelerin cezaevlerindeki bu artış ile mücadele edecek yeterli kaynakları olmayınca, cezaevi koşulları giderek kötüleşmekte⁹⁶ ve en önemlisi hapis cezasının yeniden topluma kazandırma işlevinin hayata geçirilmesi mümkün olamamaktadır.⁹⁷ Hapis cezasının kendisinden beklenen yararı ve işlevi yerine getirememesi bunun da ötesinde tutuklu veya hükümlüler üzerindeki olumsuz etkilerinin giderek artması karşısında, hapis cezasına seçenek kurumların önemine vurgu yapılmaktadır. Buna karşılık hapis cezasının yerine geçirilebilecek

⁹⁵ Kızmaz, "Cezaevinin ve Hapsetmenin Suçu Engellemedeki Etkisi", 236 vd.

⁹⁶ Cezaevlerinin kalabalık olması tutuklu ve hükümlülere hastalıkların bulaşmasını kolaylaştırmakta ve sağlıklarını tehdit etmektedir., Vivien Stern, "Introduction: an overview and some issues", in: Sentenced to die? The Problem of TB in Prisons in Eastern Europe and Asia (Ed. Vivien Stern), International Centre for Prison Studies King's College London, UK 1999, 9.

⁹⁷ Coyle, 151.

seçeneklerin kısıtlı olması, cezaevlerinin geniş kapasitelere hitap etmesini⁹⁸ zorunlu kılmaktadır.

Yapılan araştırmalara göre, cezaevi yaşantısı beş temel ihtiyaçtan yoksun kalmaya yol açmaktadır. Bunlar, özgürlükten, eşya ve hizmetlerden, karşı cins ile cinsel ilişkiden⁹⁹, kişisel özerklikten ve kişisel güvenlikten yoksun olmak biçiminde sıralanmaktadır. Maruz kalınan bu yoksunluklar, tutuklu ve hükümlülerde bazı tepkilere yol açarak tahliye sonrası yaşamı güçleştirmektedir.¹⁰⁰

Cezaevinde kendilerini en çok nelerin etkilediğinin sorulması üzerine KKTC Cezaevi'nde bulunan tutuklu ve hükümlülerin %46'sı, tanımadıkları insanlarla birarada olmak, dışarıya çıkamamak ve cezaevi koşulları seçeneklerin tümünün etkili olduğunu belirtmiştir. Cezaevi yerine toplum içinde denetim altında tutulmanın suç işleme isteğini azaltıp azaltmayacağını içeren soruya, tutuklu ve hükümlülerin %74.7'si "evet", %16.7'si "olabilir" yanıtını vermiştir. Tutuklu ve hükümlülerin %96.3'ü cezaevinden çıkmak istediğini, %56.7'si tahliye sonrası sadece ailesi ile yaşamak istediğini belirtmiştir.

Hapis cezasının cezaevinde infazının yol açtığı, toplumsal yaşama yabancılaşma sorunu konusunda KKTC Cezaevi'nde bulunan tutuklu ve hükümlülerin verdiği yanıtlar, başka ülkelerde yapılan araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Hapis cezasının yaygın bir ceza türü haline gelmesinin, cezanın amacını en iyi biçimde gerçekleştiren ceza türü olduğuna yorumlanması mümkün değildir. Gerçekten cezaevinde infazın yol açtığı sorunlar katlanarak büyümektedir. Hükümlülük statüsü ile birleşen cezaevi yaşantısı, tahliye sonrası pekçok soruna yol açmaktadır. Tahliye sonrası toplumsal ilişkilere kabul edilip saygı görmenin en önemli belirtisi istikrarlı bir

⁹⁸ "...Ceza infaz kurumları...belirli kategorideki sanık ve hükümlüler için toplama merkezi olmaktadır..." , Van Kalmthout, 33.

⁹⁹ "...Danimarka, İsveç, Hollanda ve İspanya gibi bazı Batı Avrupa ülkelerinde izin verilen cinsel ilişki ziyaretleri...Bu ziyaretlerde uzunluğu üç saate kadar varabilecek bir süre boyunca mahkumun tek kimse tarafından ziyaret edilmesine izin verilir. Bu kimse genelde mahkumun nikahlı ya da nikahsız uzun süreli nikahsız eşi olur. Çift bu ziyareti, içinde yatak, duş ve tuvalet bulunan küçük bir ünitede geçirir. Bu ziyaretlerin daha gayriresmi bir şekli de erkek mahkumları haftasonlarında ailelerinin ziyaret edebildiği Güney Amerika ülkelerinde uygulanır. Bazı cezaevlerinde kadın mahkumlar da ziyaret edilebilir..." , Coyle, 98.

¹⁰⁰ Kızmaz, "Cezaevinin ve Hapsetmenin Suçu Engellemedeki Etkisi", 239.

iş yaşamı olarak ifade edilmektedir. Tahliye sonrası iş bulup bulma olasılığı bağlamında sorulan soruya, KKTC Cezaevi'nde bulunan tutuklu ve hükümlülerin %64.6'sının "evet" yanıtını vermesi dikkat çekicidir. Bu soruya "belki" yanıtını verenlerin oranı %18.3 ve "hayır" yanıtını verenlerin oranı %17.1 olarak belirlenmiştir. Tahliye sonrası iyi bir iş bulup bulamayacakları konusunda görüşü sorularının %61.1'i "evet" yanıtını vermiştir. Bu soruya "hayır" demek suretiyle umutsuzluğunu belirtenlerin oranı %38.9 olmuştur. Tutuklu ve hükümlülerin %45.6'sı, tahliye sonrası eski işine devam edebileceğini düşünmektedir. Bu konuda kararsız kalanların oranı %25.6 ve "hayır" diyenlerin oranı %28.8 olarak belirlenmiştir. Tahliye sonrası yaşanan işsizlik ve ekonomik sorunlar aile içi huzursuzluğa ve giderek yeniden suç işlemeye yol açabilmektedir.

Cezaevinde kalmanın kendilerine bir yarar sağlayıp sağlamadığının sorulması üzerine, tutuklu ve hükümlülerin %50'si olumlu, %50'si olumsuz yanıt vermiştir. Cezaevinde kalman süre içinde ne hissettikleri sorulan tutuklu ve hükümlülerin %64.2'si "bana haksızlık yapıldığını düşündüm"¹⁰¹ yanıtını vermiştir. Bu soruya "hak ettiğim cezayı çektığimi düşündüm" yanıtını verenlerin oranı sadece %25.4 olmuştur.

Cezaevinde kalmanın sosyal ilişkiler üzerindeki etkisi bağlamında sorulan soruya, tutuklu ve hükümlülerin %43.2'si ilişkilerinin bozulmadığı yanıtını vermiştir. Eşi ile ilişkisi bozulduğunu belirtenlerin oranı %18.7, çocukları ile bozulduğunu belirtenlerin oranı %2.6, annesıyla bozulduğunu belirtenlerin oranı %10.3 ve akraba çevresi ile bozulduğunu belirtenlerin oranı %25.2 olarak tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalar, cezaevine giren kişilerin çekirdek aileleri tarafından düzenli olarak ziyaret edildiğini ve her türlü ihtiyaçlarının giderildiğini göstermektedir. Tahliye sonrası yeniden sosyalleştirmeyi sağlama bağlamında, cezaevinde düzenli olarak ziyaretçi kabulünün önemli bir işlevi bulunmaktadır. Tutuklu ve hükümlülerin ziyaret olanaklarını kolaylaştırıcı uygulamalar ve olabildiğince ailelerine yakın cezaevlerinde tutulması bu nedenle önem taşımaktadır.¹⁰²

¹⁰¹ Özellikle uzun süreli hapis cezasına mahkum edilen kişilerin, aradan geçen zaman içinde yaptıkları haksızlığı unuttuklarına ve giderek kendilerine haksızlık yapıldığı duygusuna odaklandıklarına sıklıkla rastlanmaktadır.

¹⁰² Karakaş Doğan, 263.

Tahliye sonrası tutuklu ve hükümlülerin %63.2'si devlet tarafından denetlenmek istemediğini belirtmiştir. Denetlenmeyi isteyenlerin oranı %36.87 olarak belirlenmiştir. Devlet tarafından denetlendikleri takdirde suç işleme isteklerinin azalıp azalmayacağını sorulması üzerine, tutuklu ve hükümlülerin %38.9'u "hayır" demiştir. Kararsız kalanların oranı %27.8 olurken, %33.3 oranındaki kişi denetlendikleri takdirde suç işleme isteklerinin azalacağını belirtmiştir. Tahliye sonrası devletçe yapılacak denetlemenin süresi konusunda görüşleri sorulan tutuklu ve hükümlülerin %38'i "süresiz" yanıtını vermiştir. Denetim süresinin 1 ay olmasını isteyenlerin oranı %35 olurken, 6 ay olmasını isteyenlerin oranı %17, 1 yıl olmasını isteyenlerin oranı %8 ve 5 yıl isteyenlerin oranı sadece %2 olmuştur.

Geçtiğimiz yüzyıldan beri, özgürlükten yoksunluğu ifade eden yaptırımların sınırlandırılması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Yapılan araştırmalar cezanın ağır oluşundan çok, kaçınılmaz oluşunun potansiyel suçluları suç işlemekten alıkoyduğunu göstermektedir. Bu bağlamda hapis cezasının yerine başkaca yaptırımların geçirilmesi gerekmektedir. Suç işleyen kişilerin yeniden sosyalleşmesinin sağlanması için cezaevi dışında infazı mümkün yaptırımların uygulanması gerekmektedir.¹⁰³

KKTC'de hapis cezasının infaz aşamasının verimli olabilmesi için bazı koşulların sağlanması gerekmektedir. Halen koğuş sisteminin uygulanıyor olması nedeniyle, tutuklu ve hükümlüler 30-40 kişilik koğuşlarda tutulmaktadır. Bu sistem infaz aşamasının doğru rehabilitasyon programları ile değerlendirilmesini engellemekte ve hapis cezasının olumsuz etkilerinin öne çıkmasına yol açmaktadır. Ülkede cezaevi üzerinde bir reform yapılması ve şimdiden alınacak önlemlerle sorunların ileride ağırlaşmasının engellenmesi gerekmektedir.

5. Suç Mağduru ile Suçtan Doğan Zarar ve Failin Bunlarla Yüzleşmesi Bağlamında Sorulan Sorulara Verilen Yanıtlar ve Elde Edilen Veriler

Günümüzde ceza adalet anlayışının, suç adı verilen eylemi gerçekleştiren faile tepkisi üç farklı temelde şekillenebilmektedir. İlk olasılıkta, en bilinen tepki olan ve haksızlığın ceza ile karşılanmasına dayanan

¹⁰³ Sulhi Dönmezer, "Suç Siyaseti", 27.

cezalandırıcı adalet anlayışı vardır. İkinci olasılık mağduru zararının karşılanmasına dayanan tazmin edici adalet anlayışı ve son olasılık da, gerçekleştirilen haksızlığın karşılığı olarak onarıcı bir tepki verilmesi anlamına gelen, onarıcı adalet anlayışıdır.¹⁰⁴

Cezanın faili ıslah etmede ve yeniden suç işlemesini engellemede beklenen yararı sağlayamamış olması, özellikle 1970'li yıllardan itibaren onarıcı adalet anlayışının taraftar bulmasında etkili olmuştur. Üstelik geleneksel cezalandırıcı sistem mağduru ihmal etmiş ve bozulan toplumsal düzenin yeniden sağlanmasına katkı sunamamıştır.¹⁰⁵ Bu bağlamda bir çözüm yolu olarak düşünülen onarıcı adalet anlayışı, bozulan toplumsal ilişkileri onarmayı hedefler. Cezalandırıcı adalet anlayışında, bireyler arasında ilişki kurulması engellenerek birinin diğerinden korunması amaçlanırken, onarıcı adalet anlayışında bunun tam aksine taraflar arasında ilişki kurulmaya çalışılır. Ayırma ve yabancılaştırma yerine, birleştirme amaçlanır.¹⁰⁶ Suçun işlenmesi ile doğan uyumsuzluk, mağdura verilen zararın giderilmesi ile çözülmeye çalışılır. Suç oluşturan davranış hukuk kurallarını ihlal etmekle kalmaz aynı zamanda topluma ve mağdura zarar verir.¹⁰⁷ Bu nedenledir ki, suç faili, suçtan doğan zararın giderilmesi sürecine doğrudan katılır ve meydana getirdiği haksızlık ile yüzleşir. İşte bu süreç, failin doğrudan sorumluluk üstlendiği, meydana getirdiği zarar ile yüzleştiği ve onun etkilerini ortadan kaldırmak için çaba gösterdiği bir süreç olarak cereyan eder.

Çalışmamızın bu bölümünde sorulan sorular ile suç faillerinin mağdura ve meydana gelen zarara yaklaşımı anlaşılacak istenmiştir. Bu bölümde yer alan sorulara yanıt veren tutuklu ve hükümlü sayısında belirgin bir azalma olduğu gözlemlenmektedir. Anketin diğer bölümlerinde yer alan sorulara tutuklu ve hükümlülerin çoğu zaman tamamı veya tamamına yakını yanıt vermişken, bu bölümde sorulan sorulara yanıt vermeyenlerin oranı %10 ile %30 arasında değişmiştir.

¹⁰⁴ Ekrem Çetintürk, "Onarıcı Adalet Anlayışı ve Uzlaştırma Kurumunun Türk Adalet Sisteminde Algılanışı (Geleneksel Ceza Adalet Anlayışına Eleştirel Bir Bakış)", Ceza Hukuku Dergisi, Y:4, S:9, Nisan 2009, 193-194.

¹⁰⁵ Fatma Karakaş Doğan, "Suçtan Doğan Mağduriyetin Devlet Tarafından Giderilmesi ve Suç Mağdurlarına Yardım Hakkında Kanun Tasarısı", TBB Dergisi, Y:24, S:95, Temmuz-Ağustos 2011, 206 vd.

¹⁰⁶ Çetintürk, 215.

¹⁰⁷ Karakaş Doğan, 64.

Onarıcı adalet düşüncesinde, faili cezalandırmaktan çok, fail ile mağdur arasında bir iletişim ve uzlaşma ile beraber yüzleşme sağlanmak istenir. Kuşkusuz bu iletişim ancak tarafların istekli olması sayesinde başlatılabilir. Buna karşılık anketimize katılan tutuklu veya hükümlülerden işlediği suçun mağdur veya mağdurları tarafından cezaevinde ziyaret edilmeyi isteyenlerin oranı %54.2 olarak belirlenmiştir. Tutuklu ve hükümlülerin %45.8'i işledikleri suçun mağduru tarafından ziyaret edilmeyi istediklerini belirtmiştir. Cezaevine girmek yerine, mağdurun zararını karşılamayı tercih edip etmeyecekleri sorularının %86.7'si "evet" yanıtını vermiştir. Bu soruya "hayır" yanıtını verenlerin oranı sadece %13.3 olmuştur. Cezaevine girmek yerine mağdurun zararını bizzat bir işte çalışarak gidermeyi tercih edip etmeyeceklerinin sorulması üzerine, aynı oranda yani %86.7 oranındaki tutuklu ve hükümlü "evet" yanıtını vermiştir.

Yukarıdaki açıklamalar, cezaevinde bulunan tutuklu veya hükümlülerin büyük çoğunluğunun, işledikleri suçun mağduru ile karşılaşmayı yahut en azından meydana getirdikleri zararı gidermeyi istediklerini göstermektedir. Üstelik suç faillerinin tamamına yakını, cezaevinde kalmak yerine, bir işte çalışarak meydana getirdikleri zararı gidermek istediğini belirtmektedir. Uzlaşma ve sorumluk alma iradesini göstermesi bakımından, kamu otoritelerinin bu sonuçları önemsemesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Tahliye olduktan sonra mağdur kişi ya da kişilerle görüşmeyi isteyip istemedikleri yönündeki soruya, tutuklu ve hükümlülerin %39.9'u "evet" yanıtını vermiştir. Tutuklu ve hükümlülerin %30.4'ü kararsız kalırken, %29.7'si "hayır" demek suretiyle görüşmek istemediğini belirtmiştir. Cezaevinde buldukları süre içinde mağdurla görüşmek veya zararını gidermek konusunda istekli olan bazı suç faillerinin, tahliye sonrası böyle bir sürece girme konusunda daha az istekli oldukları anlaşılmaktadır.

Suç mağduru ile hangi konuda konuşmayı tercih edebilecekleri yönündeki soruya, tutuklu ve hükümlülerin %34.9'u "zararını nasıl giderebileceği hakkında" yanıtını vermiştir. Yanıt verenlerin %25.4'ü "işlenen suç" hakkında yanıtını verirken, %26.2'i konuşmak istemediğini ifade etmiştir. Kendisinden nefret edip etmediği hakkında konuşmak istediğini belirtenlerin oranı %9.5 iken, şikayetinden vazgeçmesi hak-

kında konuşmak istediğini ifade edenlerin oranı %4 olmuştur. Suç faillerinin büyük çoğunluğunun, meydana getirdikleri zarar konusunda sorumluluk almaya gönüllü oldukları anlaşılmaktadır.

Suçun işlenmesinde mağdurun payı olduğunu düşünenlerin oranı %51.9 olarak tespit edilmiştir. Kısmen payı olduğunu düşünenlerin oranı %18.6 iken, mağdurun payı bulunmadığını ifade edenlerin oranı %29.5 olmuştur.

Ankete katılanların %89.7'sinin işlediği suçun mağduru yetişkindir. Ankete katılanların %6.3'ünde suç mağduru 18 yaş altında bir çocukken, %4'ünde 60 yaş üzeri bir kişidir. Ankete katılanlardan, 15 yaş altında bir çocuğa karşı suç işleyenlerin oranı %5'tir. Buna benzer olarak sorulan bir başka soruya verilen yanıtlardan anlaşılmaktadır ki, ankete katılanların %76.3'ü 19 yaş üzeri bir erkeğe karşı suç işlemiştir. 19 Yaş üzeri bir kadına karşı suç işleyenlerin oranı %14.9 iken, 18 yaş altındaki kız çocuğuna karşı suç işleyenlerin oranı %2.6, 18 yaş altındaki bir erkek çocuğuna karşı suç işleyenlerin oranı %3.5 olmuştur. Anketimize katılıp da bu soruya yanıt verenlerin %2.6'sının işlediği suçun mağduru, cinsel yönelimi travesti/transeksüel/gay/lezbiyen olan bir kişidir.

Mağdurun eğitim durumunu bilip bilmedikleri bağlamında sorulan soruya yanıt verenlerin %65.1'i "hayır" demiştir. Mağdurun eğitim durumunu bildiğini ifade edenlerin oranı "34.1" olmuştur. Anketimize katılarak yanıt verenlerin %44.3'ü mağdurun mesleğini bilmediğini, %55.7'si bildiğini belirtmiştir. Mağduru önceden tanıdığını belirtenlerin oranı %48.5 iken, tanımadığı yanıtını verenlerin oranı %51.5 olmuştur.

Suçun işlenmesinde mağdur ile fail arasındaki ilişki kadar bazı tesadüflerin de rol oynadığını belirtmek gerekir. Günümüzün karmaşık ilişkileri içinde, suça yol açan etkenler arasında, mağdura ve faile ait nedenler giderek azalmakta, kentsel ve teknik etkenler ile ekonomik ilişkilerin rolü artmaktadır. Nitekim anketimize katılan suç faillerinin yanıtları göstermektedir ki, işlenen suçların yarısından çoğunda fail mağduru büyük ölçüde tanımamaktadır.

"Mağdur size zarar vermek ister mi?", sorusuna %36.4 oranında kişi "evet" yanıtını vermiştir. Yanıt verenlerin %63.6'sı aksi görüşte olup, mağdurun kendisine zarar vermek istemeyeceği seçeneğini işaretlemiştir.

“Kendinizi kontrol edebilseniz suç işlemekten vazgeçer miydiniz?” sorusuna %84.6 oranındaki kişi *“evet”* yanıtını vermiştir. Yanıt verenlerin %15.4’ü *“hayır”* seçeneğini işaretleyerek, kendini kontrol edebileceği de suç işlemekten vazgeçmeyeceğini ifade etmiştir.

Ceza hukukunun onarıcı adalet anlayışına, adli yargının iş yükünü azaltma veya davaları hızlandırma aracı olarak bakması, kurumun sağlayabileceği daha esaslı katkıların görülememesine yol açmaktadır.¹⁰⁸ Fail ile mağdur ve hatta fail ile toplum arasındaki gerilimi azaltma aracı olarak değerlendirilmesi halinde, onarıcı adalet anlayışı ilkelilerinin ceza adalet sistemine önemli katkılar sunabileceği gözardı edilmemelidir.

C. CEZAEVİ KAYITLARININ ANALİZİ

1. Genel Olarak

Dünyanın her ülkesinde aynı suç tiplerinin aynı oranda işlendiğini savunmak mümkün değildir. Nitekim her ülkenin kendisine özgü koşulları ve sorunları bulunmakta ve bunlar o ülkede işlenen suçların türü ve sıklığı üzerinde etkili olmaktadır. Bu bölümde cezaevine hükümlü veya tutuklu olarak giren kişilerin işlediği suçlar kategorize edilmek suretiyle suçların işlenme sıklığı saptanmaya ve yetkililere alınacak önlemlerin doğrultusu konusunda katkı sunulmaya çalışılmaktadır.

Türkiye üzerinde yapılan araştırma sonuçları, şehirleşmenin suç işleme oranını arttırdığını, bu nedenle Marmara Bölgesininin suç işleme oranlarının yüksek oluşu bakımından en başta geldiğini ortaya koymaktadır. Takip eden bölgeler olarak Ege ve İç Anadolu gelmekte, her üç bölgenin ortak noktası olarak şehirleşmenin yoğun olduğu, İstanbul, Ankara ve İzmir illeri gösterilmektedir.¹⁰⁹ Bir başka açıdan bakıldığında, Türkiye’de asayişe ilişkin suç oranlarının artış gösterdiği dönemlerin, ekonomik krizler nedeniyle yüzbinlerce insanın işsiz kaldığı dönemler olduğu ifade edilmektedir. Yine göç alan illerde mala karşı işlenen suçların oranı belirgin biçimde yüksektir. Buna karşılık şehirleşme oranı düşük, göç veren ve fazla gelişmemiş illerde suç işle-

¹⁰⁸ Çetintürk, 237.

¹⁰⁹ Dönmezer, Kriminoloji, 165.

me oranları düşüktür. Şahsa karşı işlenen suçların oranlarına bakıldığında, şehirleşme ve sosyo-ekonomik gelişmişlik oranları düşük, göç veren merkezlerin öne çıktığı görülmektedir. Mala karşı işlenen suçlar ise aksine, şehirleşme ve sosyo-ekonomik yönden gelişmişlik gösteren kıyı kesimlerinde son derece yüksektir.¹¹⁰ Suçla mücadele etme bakımından bu verilerin değerli olduğu su götürmezdir.

Çalışmanın giriş kısmında da belirttiğimiz gibi, KKTC Cezaevi'ne 2006 yılı Ocak ayı-2011 yılı Mayıs ayı arasında giren kişilerin işlemiş oldukları suçlara ilişkin veriler bazı kriterlere göre kategorize edilmiştir.¹¹¹ Bu çalışma ile KKTC'de suçla mücadelede yararlanılması mümkün bazı sonuçların elde edilmesi amaçlanmaktadır. Sosyal, siyasal ya da ekonomik sorunlar, o ülkede işlenen suçlar üzerinde azaltıcı ya da tırmandırıcı yönde etkili olabilmektedir. KKTC ülkesinde de bu verilerden yararlanılarak, suça yol açan nedenler üzerinde durulabilir ve böylelikle suçun önlenmesi, henüz ceza hukuku alanına girilmeden sağlanabilir.

KKTC'de, nüfusa göre suç işleme oranlarının yüksek olmasından yakınılmaktadır. Yasalarda öngörülen cezaların caydırıcı olmadığı neredeyse suç işlemeyi teşvik ettiği sıklıkla dile getirilmektedir.¹¹² Bu bağlamda KKTC ülkesinin kendisine özgü koşulları bulunduğunu ve bazı suç tiplerinin özellikle öne çıktığını görmek, suçla mücadelede yol gösterici olabilecektir.

2. İşlenen Suç Türlerinin Yıllara Göre Dağılımı

a. Adam öldürme türünden suçlar:

2006 yılında 23 kişi; 2007 yılında 36 kişi; 2008 yılında 37 kişi; 2009 yılında 22 kişi; 2010 yılında 15 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 19 kişi hükümlü veya tutuklu cezaevine girmiştir. 2006 Yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 152 olarak belirlenmiştir.

¹¹⁰ <http://www.elestiriyoruz.com/bilimsel-paylasimlar/turkiye-suc-oranlari-istatistikleri-hakkinda-ayrintili-makale/> (3 Kasım 2011)

¹¹¹ 2011 itibari ile suçların dört gruba ayrılması temelinde, 113.000 kişi adli suçtan, 6.850 kişi terör suçundan, 2.426 kişi çıkar amaçlı suç örgütüne mensup olma suçundan ve 1.688 kişi de diğer suçlardan Türkiye cezaevlerinde bulunmaktadır., <http://www.cte.adalet.gov.tr/> (4 Kasım 2011)

¹¹² http://www.kibris.net/basin/gazeteler/kibristanhaberler/gunlukhaber_files/yargidan_meclise_elestiri_yagmuru.htm (3 Kasım 2011)

b. Ülkeye izinsiz girmek ve izinsiz çalışmak türünden suçlar

2006 yılında 394 kişi; 2007 yılında 206 kişi; 2008 yılında 134; 2009 yılında 139 kişi; 2010 yılında 110 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 50 kişi hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 1.033 olmuştur.

c. Sahte evrak, çek, poliçe, banknot ve kimlik düzenlemek ve dolandırıcılık türünden suçlar

2006 yılında 184 kişi; 2007 yılında 224 kişi; 2008 yılında 233 kişi; 2009 yılında 190 kişi; 2010 yılında 197 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 87 kişi hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 1071 olmuştur.

d. Hırsızlık (sirkat¹¹³) ve soygun türü suçlar

2006 yılında 213 kişi; 2007 yılında 296 kişi; 2008 yılında 302 kişi; 2009 yılında 254 kişi; 2010 yılında 264 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 132 kişi hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 1462 olmuştur.

e. Askeri yasak bölgeyi ihlal suçları

2006 yılında 167 kişi; 2007 yılında 88 kişi; 2008 yılında 101 kişi; 2009 yılında 96 kişi; 2010 yılında 120 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 34 kişi hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 606 olmuştur.

f. Çocukların cinsel istismarı, alıkonulması, ırza geçme ve diğer cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar

2006 yılında 16 kişi; 2007 yılında 26 kişi; 2008 yılında 43 kişi; 2009 yılında 20 kişi; 2010 yılında 34 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 14 kişi

¹¹³ Çalma, hırsızlık, <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (23 Ağustos 2011)

hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 129 olmuştur.

g. Ehliyetsiz araç sürmek, trafik kazası yapmak, alkollü araç kullanmak ve trafikte ölüme neden olmak türünden suçlar

2006 yılında 113 kişi; 2007 yılında 94 kişi; 2008 yılında 115 kişi; 2009 yılında 112 kişi; 2010 yılında 138 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 67 kişi hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 639 olmuştur.

h. İnsan yaralama türünden suçlar

2006 yılında 66 kişi; 2007 yılında 72 kişi; 2008 yılında 94 kişi; 2009 yılında 94 kişi; 2010 yılında 85 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 45 kişi hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 456 olmuştur.

ı. Fuhuş yapmak veya yaptırmak türünden suçlar

2006 yılında 7 kişi; 2007 yılında 8 kişi; 2008 yılında 16 kişi; 2009 yılında 25 kişi; 2010 yılında 3 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 10 kişi hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 69 olmuştur.

i. İzinsiz Güney Kıbrıs'a gitmek türünden suçlar

2006 yılında 12 kişi; 2007 yılında 6 kişi; 2008 yılında 1 kişi; 2010 yılında 1 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 38 kişi hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 58 olmuştur.

j. Ateşli silah, patlayıcı madde ve bıçak taşımak ve kullanmak suçları

2006 yılında 34 kişi; 2007 yılında 69 kişi; 2008 yılında 61 kişi; 2009 yılında 56 kişi; 2010 yılında 29 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 10 kişi

hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 259 olmuştur.

k. Kasti hasar ve kundaklama suçları

2006 yılında 14 kişi; 2007 yılında 15 kişi; 2008 yılında 18 kişi; 2009 yılında 11 kişi; 2010 yılında 22 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 29 kişi hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 109 olmuştur.

l. Uyuşturucu madde suçları

2006 yılında 342 kişi; 2007 yılında 456 kişi; 2008 yılında 321 kişi; 2009 yılında 303 kişi; 2010 yılında 248 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 75 kişi hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 1737 olmuştur.

m. Mahkeme emrine uymamak ve saygısızlık etmek suçları

2006 yılında 95 kişi; 2007 yılında 101 kişi; 2008 yılında 138 kişi; 2009 yılında 134 kişi; 2010 yılında 191 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 90 kişi hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 749 olmuştur.

n. Gümrüksüz veya gümrük izinsiz mal tasarrufu suçları:

2006 yılında 1 kişi; 2007 yılında 5 kişi; 2008 yılında 4 kişi; 2009 yılında 6 kişi; 2010 yılında 11 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 2 kişi hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 29 olmuştur.

o. Kumar oynamak suçu:

2006 yılında 4 kişi; 2007 yılında 6 kişi; 2008 yılında 2 kişi hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 12 olmuştur.

p. İzinsiz eski eser tasarrufu suçları:

2006 yılında 2 kişi; 2007 yılında 25 kişi; 2008 yılında 8 kişi; 2009 yılında 34 kişi; 2010 yılında 29 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 7 kişi hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 105 olmuştur.

r. Suç örgütü kurmak ve suça teşebbüs türünden suçlar

2006 yılında 10 kişi; 2007 yılında 21 kişi; 2008 yılında 32 kişi; 2009 yılında 17 kişi; 2010 yılında 11 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 9 kişi hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 100 olmuştur.

s. Kavgaya karışmak, sarhoşluk, itale-i lisan¹¹⁴ türünden suçlar

2006 yılında 17 kişi; 2008 yılında 6 kişi; 2009 yılında 7 kişi; 2010 yılında 15 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 1 kişi hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 46 olmuştur.

t. Rüşvet önermek, rüşvet almak/vermek ve zimmet suçları

2007 yılında 5 kişi; 2010 yılında 1 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 2 kişi hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 8 olmuştur.

v. Yangın çıkarmak türünden suçlar

2006 yılında 3 kişi; 2008 yılında 1 kişi; 2010 yılında 6 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 1 kişi hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 11 olmuştur.

y. Seferberlik ve askeri kurallara uymama türünden suçlar

2006 yılında 4 kişi; 2008 yılında 5 kişi; 2009 yılında 3 kişi; 2010 yılında 14 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 6 kişi hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 32 olmuştur.

¹¹⁴ Dil uzatma, kötü şeyler söyleme, <http://sozluk.ihya.org/osmanlica-turkce-sozluk/itale-i-lisan.html> (22 Ağustos 2011)

z. Kaçakçılık türünden suçlar

2006 yılında 3 kişi; 2007 yılında 5 kişi; 2008 yılında 7 kişi; 2010 yılında 5 kişi; 2011 yılı Mayıs ayına kadar 8 kişi hükümlü veya tutuklu olarak cezaevine girmiştir. 2006 yılı Ocak ayı ile 2011 yılı Mayıs ayı arasında bu suçlardan cezaevine giren fail sayısı 28 olmuştur.

Yukarıda sınıflandırılmak suretiyle aktarılan temel suç gruplarının dışında kalan ve daha az işlenen suç türleri de bulunmaktadır. Bu suçların arasında, çocuklara eziyet, intihara teşebbüs¹¹⁵, izinsiz balık avlamak, nafaka ödememek, hayali şikayet, izinsiz iane¹¹⁶ toplamak, muhasım¹¹⁷ tanık olmak, amme fesatçılığı, cezaevine yasak eşya sokmak, dilencilik yapmak, genel ahlaka uymayan video filmi göstermek, hayvanlarla cinsel münasebette bulunmak, sadaka toplamak, tehlikeye karşı önleyici tedbir almamak, firar, 22/88 sayılı Yasa¹¹⁸'ya aykırılık, çevreyi kirletmek, devleti vergiden mahrum etmek, dedektör kullanmak, polise yalan bilgi vermek, suç gelirlerini aklamak, aylıklık, kuru sıkı tabanca ithali, terör örgütü üyesi olmak gibi suçlar bulunmaktadır.

V. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yaptırımlarının ağır ve insana müdahalede sınırının geniş olması nedeniyle, toplumsal yaşamın rahat ve huzurlu olarak devamı için ceza hukukuna son çare olarak başvurulmalıdır. Suçun önlenmesinde ilk akla gelen tedbirlerin ceza hukukuna dahil olması bu nedenle isabetli değildir. Gerçekten de sosyal olayların ve etkilerin dışında göremeyeceğimiz suç ve suçluluk meselesinin, salt ceza hukuku araçları ile halline gidilmesi kesin bir çözüm olmayacaktır. Suça zemin hazırlayan sosyal, ekonomik ve politik sorunlar çözülmediği sürece, bunlara bağlı işsizlik, ekonomik zorluklar, fırsat eşitsizliği, göç, cinsiyete, etnik kimliğe ya da statüye dayalı ayrımcılık ile gelecek kaygısı, insanları suça sürüklemeye devam edecektir.

¹¹⁵ KKTC Ceza Yasası Fesil 154 m.219, İntihara Teşebbüs, "İntihara teşebbüs eden herhangi bir kişi hafif bir suç işlemiş olur.", http://www.mahkemeler.net/birlestirilmis/f_154.doc (30 Aralık 2011)

¹¹⁶ Yardım, <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (23 Ağustos 2011)

¹¹⁷ Birbirine düşman olanlardan herbiri, <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (23 Ağustos 2011)

¹¹⁸ Mahkeme kararlarının karşılıklı tanıma ve tenfizine olanak sağlayan 22/88 sayılı "KKTC ile Türkiye arasında 25.12.1987 tarihinde imzalananan Hukuki, Ticari ve Cezai konularında Adli Yardımlaşma, Tanıma ve Tenfiz, Suçluların Geri verilmesi ve Hükümlülerin Nakli Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunmasına İlişkin Yasa", <http://www.mahkemeler.net/Kararlar/Yargitay/Aile/dno/2006/1-2006.doc> (22 Ağustos 2011)

Şikago Okulu düşünürlerine göre, insanın diğer davranışları olduğu gibi, suç adı verilen davranışı da içinde yaşadığı çevre ve sosyal değişkenlerle açıklanabilir.¹¹⁹ Bu bağlamda, KKTC’de suçla mücadelede, çağdaş kriminolojinin ilkelerinden yararlanmak ve birbiri ile tutarlı suç ve ceza politikaları belirlemek bir zorunluluktur. Bazı suç ya da suçlu kategorilerine ceza normu eksiksiz uygulanırken, diğerlerine hoşgörü ile yaklaşılması, ceza normuna saygı duyulmasını azaltır. Oysa suç olarak düzenlenmiş olan eylemden kaçınma bir kesim için değil, statüsü ve gücü ne olursa olsun herkes için ödevdir.

Kriminoloji alanında yapılan çalışmalar, suç ile ekonomik durum arasında önemli bir etkileşim bulunduğunu göstermektedir. Faillerin yoksulluk durumu, işlenen suçun türünü dahi belirlemektedir. KKTC’de suçların önemli bir kısmı, ülkeye gelen yabancı kişilerce işlenmektedir. Nitekim cezaevindeki suç faillerinin %45.7’si Türkiye Cumhuriyeti, %26’sı KKTC ve %67.7’si KKTC ve Türkiye Cumhuriyeti ortak vatandaşlarıdır. Cezaevindeki suç faillerinin %60.1’i Türkiye, %31.8’i KKTC doğumludur. Cezaevinde bulunan yabancı suç faillerinin %62’si çalışmak, %18.2’i ise turizm amacıyla ülkeye giriş yapmıştır. Sayısal oranlar, göçün ve göçe bağlı ekonomik sorunların suç işleme üzerindeki etkisini göstermektedir. Bu veriler aynı zamanda, KKTC’de işlenen, izinsiz giriş, izinsiz çalışmak, izinsiz kalmak, izinsiz ayrılmak ile benzeri türden göçmenlik mevzuatına aykırılık suçlarının işlenme oranını yükseltmektedir. Araştırma sonuçları, göçle yahut geçici nedenlerle gelen kişilerin ülke girişinde yasaların öngördüğü biçimde denetlenmesi, suça karışmalarının engellenmesi ve ülke kapasitesinin üzerinde göç alınmasının politik düzeyde izlenmesi gerektiğine işaret etmektedir.

KKTC Cezaevi kayıtları, ülkede sıklıkla mala karşı suçların işlendiğini göstermektedir. 2006-2011 yılları arasında 1462 kişi, hırsızlık ve soygun türünden suçların faili olarak cezaevine girmiştir. Bu sayılar, mala karşı suçlarda failerin yakalanma oranının, şahsa karşı suçlara oranla dört kat daha düşük olduğu tespiti ışığında yorumlanmalıdır. Ülkede mala karşı işlenen suçların oranı düzenli olarak artmaktadır. Mala karşı suçları işleyen failerin ekonomik açıdan yoksul olması, suçla mücadelede gözetilmesi gereken önemli bir veridir. Göç, yoksulluk, işsizlik ve

¹¹⁹ Dolu, 204.

kentleşme bu suç tiplerinin işlenmesini tetiklemektedir.¹²⁰ Dolayısıyla bu gruptaki suçlarla mücadelede, toplumsal sistemin ve koşulların, sorunun kaynağı olarak kabulü ve sorgulanması gerekmektedir.¹²¹ KKTC nüfusunun %40'ı kentlerde yaşamakta olup dünyadaki genel gelişmelere paralel olarak suç işleme oranları kentlerde yüksek seyretmektedir. Kentlerin sorunlarını ağırlaştırmada göç ve göçe bağlı ekonomik ve sosyal zorlukların payı bulunmaktadır. KKTC'ye göçle gelen kişiler sıklıkla kentlere yerleşmektedir. Sosyal statüsü düşük ve ekonomik açıdan sorunlu olan bu kitlenin suç işleme sıklığını arttırdığı izlenmektedir.

KKTC'de evrakta sahtecilik türünden suçların işlenme oranının yüksek oluşu dikkat çekmektedir. 2006-2011 yılları arasında 1071 kişi evrakta sahtecilik türünden bir suç işlemekten cezaevine girmiştir.

Nüfusu¹²² ile karşılaştırıldığında, KKTC'de izinsiz kalmak veya çalışmak türünden suçların yüksek oranda işlendiği anlaşılmaktadır. 2006-2011 Yılları arasındaki dönemde 1033 kişi bu türden suçları işlemekten tutuklu veya hükümlü olarak cezaevine girmiştir. Ülkeye izinsiz giriş veya izinsiz olarak ülkede kalmaya veya çalışmaya devam etmek türünden suçların sıklıkla işlenmesinde, özellikle ülkeye girişte denetimin gereği gibi yapılmamasının etkisi bulunmaktadır. Nitekim KKTC'de muhacerete ilişkin hukuk normlarının yeterince uygulanmadığı ve hatta normların yeniden düzenlenmesi gerektiği dile getirilmektedir.

¹²⁰ Tülin Günşen İçli, *Kriminoloji*, Ankara 2007, 197; Kentleşmenin suç oranlarına etkisi üzerine yapılan araştırmalara göre, Türkiye'de 2000 yılında 137.852 olan mala karşı işlenen suç sayısı, 2006 yılında 463.834'e yükselmiştir., Gölbaşı, 200; 2005-2006 Yılları arasında işlenen tüm suçların %57'sini mala karşı işlenen suçlar oluşturmaktadır., Ataseven, 82.

¹²¹ Bkz., Gölbaşı, 206-207; "...Sınıf, ülke ve suç..." *Zengin sınıfın hangi durumda hangi suçları işleyebileceğini...* inceleyen teori, üç başlık altında sonuca ulaşmıştır...birincisi, rekabetçi fiyat oluşturma suçları...ikincisi 'resmi kurum ve kuruluşlar ile zengin bir araya gelerek menfaat temin etmesidir'...üçüncüsü 'devlet kolluk güçlerinin kontrol altına alınması için her türlü ortamın sağlanması'dır..." , Fert, 116.

¹²² KKTC'nin nüfusu, 9 Aralık 2011 tarihinde yapılan resmi sayımda 294.906 olarak tespit edilmiştir., <http://dunya.milliyet.com.tr/kktc-nin-nufusu-294-bin-906/dunya/dunyadetay/09.12.2011/1473436/default.htm>(30 Ocak 2012), Buna karşılık ülke nüfusunun bu sayının çok daha üstünde, 352.000 ile 363.000 arasında olduğunu savunanlar bulunmaktadır., http://www.yeniduzen.com/detay_ars.asp?a=31218(30 Ocak 2012), "...Uzun yıllardır tartışılan bir konudur KKTC nüfusunun sayısı, kimine göre 400 bin kimine göre bir milyon; ne ilginç bir durum bugün hala KKTC'nin nüfusu fırınların sattığı ekmeğin sayısı ile hesaplanıyor..." , <http://www.seffafgazete.com/yazarlar/Mutlu-Demirdelen/6713/kktc-nufusu-ne-kadar>(30 Ocak 2012)

Ülke uygulamalarının farklı olabilmesine karşılık, insan öldürme veya öldürmeye teşebbüs ile insan yaralama suçlarına her hukuk düzeyinde yer verilmektedir. Üstelik insan öldürme suçu, tüm suçlar arasında en dramatik suç olarak kabul edilebilir.¹²³ Yapılan araştırmalar insan öldürme suçları ile kentleşme arasında ters orantı bulunduğunu göstermektedir. Kırsal kesimde, aralarında insan yaralama ve öldürme suçlarının da bulunduğu kişilere karşı suçlar sıklıkla işlenmekte iken, kentsel alanda ekonomik çıkar elde etmeye dayalı suçların oranı artmaktadır.¹²⁴ Bu araştırmalar KKTC ülkesinde işlenen suçların dağılımı ile paralellik oluşturmaktadır. Gerçekten de 2006-2011 yılları arasında bu suçlardan dolayı cezaevine giren kişi sayısı 152 olarak saptanmıştır. Ortalama her yıl 22-37 arası kişi bu suçların faili olarak cezaevine girmiştir.

Yaralama ve tehdit türünden suçların işlenme sıklığının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim 2006-2011 yılları arasında bu suçları işlemekten 456 kişi cezaevine girmiştir. Şiddetli biçimde artış göstermemesine rağmen bu gruptaki suçların işlenmesindeki sıklığın, toplumdaki huzursuzluk ve tahammülsüzlüğün göstergesi olarak kabulü ve suçun önlenmesine yönelik çalışmalarda dikkate alınması gerektiği anlaşılmaktadır.

KKTC ülkesinde işlenen suçlar arasında, ülkenin özgün koşullarından doğrudan etkilenen bir başka kategori de “askeri yasak bölgeyi ihlal etme” türünden suçlardır. 2006-2011 yılları arasında 606 kişinin cezaevine girmesine yol açan bu suçların işlenme sıklığını arttırmada, askeri yasak bölgelerin, ülke toprağına oranla geniş bir alana yayılmış olmasının payı bulunmaktadır. Nitekim KKTC topraklarının tamamı, ilgili kanunda sayılan yerler dışında, üçüncü askeri yasak bölge¹²⁵ olarak tanımlanmaktadır.

¹²³ İçli, Kriminoloji, 143.

¹²⁴ İçli, Kriminoloji, 146. vd.

¹²⁵ 5/1979 Sayılı Askeri Yasak Bölgeler Yasasına göre, üç türlü askeri yasak bölge bulunmaktadır. Birinci askeri yasak bölge, “...Hudut ile hududun 500 metre gerisinden geçirilen noktaların birleştirilmesi suretiyle meydana gelen hat arasında kalan bölge.” olarak, İkinci askeri yasak bölge, “1’inci askeri yasak bölgenin hududdundan itibaren arazinin haline göre 6 kilometre mesafeye kadar tespit edilecek noktalardan geçirecek hat ile 1’inci askeri yasak bölge arasında kalan saha veya KKTC topraklarında münferiden belirlenecek bölge veya KKTC topraklarında 3’üncü devlet uyruklu şahısların KKTC güvenlik makalmalrından izin almak koşulu ile girebilecekleri yer, yol veya bölgelerdir...”, olarak ve üçüncü askeri yasak bölge ise, “...1’inci veya 2’inci askeri yasak bölgeler, askeri amniyet bölgeleri kontrollü yol ve serbest turizm bölgeleri dışında kalan tüm KKTC topraklarıdır...” http://mevzuat.kamunet.net/mmd/kararnameler_hm/askeri_yasak_bolgeler_kararnamesi.html (9 Aralık 2011)

Kıbrıs Adasının, kuzey ve güney olarak ikiye bölünmüş ve iki ayrı devlet olarak yapılandırılmış olmasından etkilenen bir başka suç türü de izinsiz olarak Güney Kıbrıs'a gitmektir. Farklı etnik ve dini kökenlere sahip olmakla birlikte, geçmişte tek siyasal merkezden yönetilen ada toprakları, bugün iki ayrı devlet eli ile yönetilmektedir. İzinsiz olarak Güney Kıbrıs'a gitmek suçundan dolayı 2006-2011 yılları arasında 58 kişi cezaevine girmiştir.

KKTC'de 2006-2011 yılları arasında 69 kişi fuhuş yolu ile para temin etmek veya fuhuşa teşvik etmek suçlarından cezaevine girmiştir. Bu suçlardan dolayı cezaevine girme oranının düşük olduğu, çoğunlukla hapsedilmeyi gerektirmeyen bir yaptırıma tabi tutulduğu¹²⁶ da gözetilmelidir. Kıbrıs'ta gerek Kuzey ve gerekse Güney kesimde fuhuş ve zorla fuhuşa sürüklemeye giderek daha sık rastlandığına ilişkin haberlere basında yer verilmektedir.¹²⁷ Yetkililerin, KKTC ülkesinin görüntüsüne zarar vermesi ve hatta ülkenin bu haberlerle anılmasını engellemek bağlamında, bu suçlarla mücadele etmesi zorunludur.

Kuzey Kıbrıs'da önceki yıllar ile karşılaştırıldığında, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar ile çocukların cinsel istismarı suçlarında artış olduğu görülmektedir. 2006 Yılında bu suçlardan 12 kişi cezaevine girmişken, bu sayı 2008 yılında 38 ve 2011 yılının ilk 5 ayında Mayıs ayına kadar 10 olarak belirlenmiştir.

KKTC'de son yıllarda ciddi biçimde tırmanış gösteren suç türleri içinde, uyuşturucu madde suçları öne çıkmaktadır. 2006-2011 yılları arasında 1737 kişinin, uyuşturucu madde nedeni ile cezaevine girmiş olması, yetkililerin bu konuda acil olarak önlem alması gerektiğini ortaya koymaktadır.¹²⁸ Uyuşturucu suçunun özellikle gençler arasında

¹²⁶ "...hafif bir suç işlemiş sayılır...", Fasal 154, KKTC Ceza Yasası m.157 vd, http://www.mahkemeler.net/birlestirilmis/f_154.doc (9 Aralık 2011)

¹²⁷ Kıbrıs'ta seks ticaretinin zirve yaptığı...Bir tarafı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne (KKTC) bir tarafı Rum kesimine ait olan Lefkoşa...onlarca gece kulübü ve casino...kayıtdışı genelev olarak da işletiliyor...sahte bir Playboy Club...yer alıyor...AFP haber ajansının...Doğu Avrupa ülkelerinden getirilen yabancı uyruklu kadınlar...fuhuşa zorlanıyor..."...Ada'nın Türk tarafında da...fuhuş yükselen bir tehlike...", <http://www.kadinmedya.com/haber/kibrista-zorla-fuhus.php#ixzz1g1snJkmf> (9 Aralık 2011)

¹²⁸ "...yargıçlar...uyuşturucunun çok ciddi bir sorun olduğuna dikkat çekti...uyuşturucu suçlarının çok ciddi ve vahim olduğunu belirterek...önüne geçilememesinden yakındı...uyuşturucu suçlarının gittikçe yaygınlaştığını...", Kıbrıs Gazetesi, Y:22, S:8102, 24 Kasım 2011.

çok hızlı yayılabileceği ve ceza hukuku açısından soruşturmaya yol açmanın ötesinde toplumun fiziksel ve ruhsal sağlığını tehdit ettiği gözden uzak tutulmamalıdır.

Dünya çapında yeniden suç işleme oranları endişe ile izlenmektedir. KKTC Cezaevinde olan kişilerin yanıtlarından, yeniden suç işleme oranlarının %21.2 ile %28.9 arasında değiştiği anlaşılmaktadır. Cezaevinden tahliye olan ya da daha evvel suç işlemiş kişiler, hiç suç işlememiş kişilere oranla daha sık suçta karışmaktadır. Bu sonuçlar yeniden suç işlemenin engellenmesi için önlemler alınmasını gerektirmektedir. İşte hapis cezasının infazı sırasında uygulanan programlar ile tahliye sonrası sağlanacak destekler, kişilerin suçtan uzak kalmasına katkı sunabilecektir. KKTC’de cezaevi mimarisinin gözden geçirilmesi ve hapis cezasının olumsuz etkilerinden tutuklu ve hükümlülerin korunması zorunlu görünmektedir. Özellikle çocukluk çağında suç işleyenler, yeniden suç işlemede en riskli grubu oluşturmaktadır. Hapis cezasının infazının, suç faillerinin topluma sorumluluk sahibi bireyler olarak dönmelerine katkı sunacak programlara tabi tutulmaları için bir fırsat olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Acehan, Abdullah, “Osmanlı Devleti’nin Sürgün Politikası Ve Sürgün Yerleri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research Volume 1/5 Fall 2008*, s.12-29, http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt1/sayi5/sayi5pdf/acehan_abdullah.pdf (13 Eylül 2011)
- Aktürk, Altay İltan, *Ceza Davalarına Yansımış Kadın Kaynaklı Şiddetin Hukuksal Ve Adli Tıbbi Boyutu*, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (2008), <http://www.belgeler.com/blg/1fem/ceza-davalarına-yansimis-kadinkaynakli-siddetin-hukuksal-ve-adli-tibbi-boyutu-female-violent-crime-offenders-on-the-basis-of-law-and-forensic-sciences> (20 Ekim 2011)
- Ataseven, Cumali, *Suçta Etki Eden Sosyal Faktörler*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2006.

- Başpınar, Taner, *Türkiye’de Öldürme ve Yaralama Suçundan Hüküm Giyenlerin Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikleri*, Yüksek Lisans Tezi, TC Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2008.
- Centel, Nur/Zafer, Hamide/Çakmut, Özlem, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 6. B., Beta Yay., İstanbul 2010.
- Cezaevi Müdürleri Ve Politika Yapıcılar İçin Kadınlar Ve Hapsedilme Üzerine El Kitabı, [Http://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/UNODC_Women_and_Imprisonment_Turkish.pdf](http://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/UNODC_Women_and_Imprisonment_Turkish.pdf) (1 Aralık 2011)
- Coşar, Yakup, *“Kentleşen Türkiye’de Çocuk Suçluluğu”*, TBB Dergisi, Y:2005, S:56, 281-327.
- Coyle, Andrew, *Cezaevi Yönetimine İnsan Haklarını Gözönüne Alan Bir Yaklaşım*, International Centre For Prison Studies, London 2002.
- Çalık, Ethem, *Suç ve Cezaların Şahsileştirilmesi ve Cemiyet Tipi Mü-nasebeti Üzerine Bir İnceleme*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 2832, İstanbul 1996.
- Çetintürk, Ekrem, *“Onarıcı Adalet Anlayışı ve Uzlaştırma Kurumunun Türk Adalet Sisteminde Algılanışı (Geleneksel Ceza Adalet Anlayışına Eleştirel Bir Bakış)”*, Ceza Hukuku Dergisi, Y:4, S:9, Nisan 2009, 191-245.
- Demir, Oğuzhan Ömer/Duman, Ali, *“Uluslararası Göç ve Suç Kesişiminde Karşılaştırmalı Örnekler ve Türkiye”*, <http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/goc/goc3.pdf> 820 Ekim 2011).
- Dinler, Veysel/İçli, Tülin, *“Suç Ve Yoksulluk Etkiselliği (Isparta Cezaevi Örneği)”*, <http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/demokrasi/demokrasi48.pdf> (19 Ekim 2011).
- Dolu, Osman, *Suç Teorileri*, Seçkin Yay., Ankara 2010.
- DOLU, Osman/Uludağ, Şener/Doğutaş, Cemil, *“Suç Korkusu: Nedenleri, Sonuçları ve Güvenlik Politikaları İlişkisi”*, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, S:65-1, Ocak-Mart 2010, 57-81.

- Dolu, Osman, Büker, Hasan, "Rasyonel Bir Tercih Olarak Suç: Dünden Bugüne Klasik Okul Fikirleri, Rasyonel Tercih ve Caydırıcılık Teorileri" in: Osman Dolu, Suç Teorileri, Seçkin Yay., Ankara 2010.
- Dönmezer, Sulhi, "Suç Siyaseti", İÜHFM, Ord.Prof.Dr.Sulhi Dönmezer'e Armağan, C:LII, S:1-4, Gür-Ay Matbaası, İstanbul 1987, 1-33.
- Dönmezer, Sulhi, Kriminoloji, 8. B., Beta Yay., İstanbul 1994.
- Durkheim, Emile, "Ceza Evriminin İki Kanunu (1)" (Çev.Hamide Topçu), Ankara Üniversitesi 40.Yıl Armağanı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları. 210, Ajans-Türk Matbaası, Ankara 1966, 117-148.
- Erdönmez, Celal, "Kıbrıs Tarihi Ders Kitaplarında Osmanlı Devrinde Kıbrıs'a Yapılan Sürgünlerle İlgili Bazı Tespitler", http://sablon.sdu.edu.tr/dergi/sosbilder/dosyalar/15/15_4.pdf (13 Eylül 2011)
- Esmee Fairbairn Foundation, Rethinking Crime & Punishment: The Manifesto, 2008 A Report of the First 18 Months of the Programme, UK 2008.
- Fert, İsmail, Sosyal Politika ve Suç İlişkisi Ülkemiz Suç Profili Açısından Bir Değerlendirme, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Lisans Tezi, İzmir 2007.
- Gemalmaz, Mehmet Semih, "40/33. Küçükler Bakımından Adaletin Yürütümü Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Pekin Kuralları)", in:Çocuklar ve Suç-Ceza, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 4, Seçkin Yay., Ankara 2005.
- Giddens, Antony, Sociology, Polity Press, 5th Edition, 2008 UK.
- Gökbakar, M., "Sosyal ve Kriminal Boyutları ile Çocuk Suçluluğu", TBB Dergisi, Y:2007, S:72, Ankara 2007, 205-233.
- Gölbaşı, Serkan, Kentleşme ve Suç: İstanbul'un Kentleşme Süreci İle Suçluluk Arasındaki İlişkinin Kuramsal Analizi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007.
- Human Rights And Prison, Professional Training Series No.11, United Nations, New York and Genova, 2005.

- Hülagü, Metin, *İslam Hukukunda Hapis Cezası*, Rey Yayın., Kayseri 1996.
- Işıktaç, Yasemin, "*Sosyolojik Açıdan Çocuk Suçluluğu ve Bir Hukuk Devleti Olan Türkiye'de Devletin Cezalandırma Yetkisini Kullanış Biçimi-Uygulama Esasları*", in: *Hukuksal Olgular ve Hukuk Devleti* (Ed. Hayrettin Ökçesiz), HFSA Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi, Alkim Yay., İstanbul 1996.
- İçli, Tülin Günşen, *Kriminoloji*, Seçkin Yay., Ankara 2007.
- Karakaş Doğan, Fatma, *Cezanın Amacı ve Hapis Cezası*, Legal Yay., İstanbul 2010.
- Karakaş Doğan, Fatma, "*Suçtan Doğan Mağduriyetin Devlet Tarafından Giderilmesi ve Suç Mağdurlarına Yardım Hakkında Kanun Tasarısı*", TBB Dergisi, Y:24, S:95, Temmuz-Ağustos 2011, 197-234.
- Karakaş Doğan, Fatma, "*Türk Ceza Hukukunda Cezaların İctimai Kurumunun Düzenlemesi Gerektiği Üzerine*", Ankara Barosu Dergisi, Yıl:69, S:2011/3, Ankara 2001, 85-104.
- Kıbrıs Gazetesi, Y:22, S:8102, 24 Kasım 2011
- Kızmaz, Zahir, "*Cezaevine Girme Sıklığına Göre Suçlular: Karşılaştırmalı Bir Araştırma*", 571-607, http://perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_297/297_61473.pdf (21.10.2011)
- Kızmaz, Zahir, "*Cezaevinin ve Hapsetmenin Suçu Engellemedeki Etkisi*", 227-251, http://perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_297/297_41760.pdf(21.10.2011)
- Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 2.B., Seçkin Yay., Ankara 2009.
- Magnol, Vidal, *Ceza Hukuku (Çev.Şinasi Z. Devrin)*, Yeni Cezaevi Matbaası, Ankara 1946.
- Parkes, Debra/Pate, Kim, "*Time for Accountability: Effective Oversight of Women's Prisons*", *Canadian Journal of Crimilogy and Criminal Justice*, Vol:48, No:2, April 2006, 251-284.
- Schwind, Hans-Dieter, "*Yaş ve Cinsiyete Göre Suçluluk*" (çev.Özlem Yenerer Çakmut), in: *Çocuklar ve Suç-Ceza, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 4* (Ed.Yener Ünver), Seçkin Yay., Ankara 2005.

- Sevdiren, Öznur, *Alternatives to Imprisonment in England and Wales, Gernay and Turkey*, Springer Heidelberg Dordrecht London New York, 2011, http://books.google.com.tr/books?id=gGhVyCKw_I8C&printsec=frontcover&dq=%C3%B6znur+sevdiren&hl=tr&sa=X&ei=OyXzToLjMu6Q4gSqksiNCA&ved=0CC0Q6AEwAA#v=onepage&q=%C3%B6znur%20sevdiren&f=false (22 Aralık 2011)
- Stern, Vivien, *"Introduction: an overview and some issues"*, in: *Sentenced to die? The Problem of TB in Prisons in Easren Europe and Asia* (Ed.Vivien Stern), International Centre for Prison Studies King's College London, UK 1999.
- Sokullu-Akıncı, Füsün, *Kriminoloji*, 5. B., Beta Yay., İstanbul 2007
- Toroslu, Nevzat, *Cürümlerin Tesnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu*, Sevinç Matbaası, Ankara 1970.
- Ünver, Yener, *"Türkiye'de Aile İçi Şiddetin Boyutları, Nedenleri ve Çözüm Önerileri"*, in: *Suçla Mücadele Bağlamında Türkiye'de Aile İçi Şiddet*, 2. B., Beta Yay., İstanbul 2004.
- Ünver, Yener (Ed.), *Çocuklar ve Suç-Ceza, Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 4*, Seçkin Yay., Ankara 2005.
- Van Kalmthout, Anton M., *"Kamu Yararına Çalışmadan 'Toplumsal Yaptırımlara': Karşılaştırmalı Bir Bakış Açısı"* (Çev.Burhan Alıcı), *Küresel Bakış*, Y:2011, C:1, S:1, <http://asosindex.com/journal-article-fulltext?id=15816&part=1> (26 Aralık 2011)
- Zafer, Hamide, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 2. B., Beta Yay., İstanbul 2011.